

De Rekenkamercommissie

Onderzoek burgerparticipatie

2013

De rkc onderzocht op welke wijze de gemeente Zoetermeer invulling geeft aan de ambities op het gebied van burgerparticipatie en wat de ervaringen van de betrokkenen zijn met (de invulling van) dit beleid. Ook werd bekeken welke lessen en aanbevelingen uit deze ervaringen kunnen worden afgeleid.

Bladwijzeroverzicht

1 Aanbiedingsbrief

2 Nota van bevindingen_Rapport

Aanbiedingsbrief

Memo Intern

Aan
De leden van de gemeenteraad
cc. college

Datum
21 februari 2013

Van
De Rekenkamercommissie

Onderwerp
Rapport rekenkamercommissie
'Burgerparticipatie(beleid) in de gemeente
Zoetermeer

Geachte raads- en commissieleden,

Bij dit memo treft u aan de rapportage van de bevindingen inzake ons onderzoek naar het participatiebeleid in de gemeente Zoetermeer. In dit memo hebben wij onze overwegingen en aanbevelingen verwoord op basis van het onderzoek. De rapportage en dit memo biedt u materiaal voor uw gesprek met het college over de vormgeving van het participatiebeleid in de gemeente Zoetermeer. Wat betekenen de ervaringen met burgerparticipatie in de gemeente Zoetermeer voor de toekomst?

Het oogmerk voor het onderzoek was het leveren van bouwstenen voor de komende discussie over de nieuwe kadernota. De bevindingen bij 8 bekeken trajecten zijn vooral gericht op de opzet en inrichting van participatie processen: het waarom, het doel en de politiek-bestuurlijke rolverdeling en rolinvulling.

Het onderzoek bevestigt in onze ogen op de eerste plaats dat het thema participatie een ingewikkeld onderwerp is en blijft voor een gemeentelijke overheid. Wij noemen in dat verband een tweetal aspecten die daarbij een rol spelen:

- Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen door de raad vastgestelde kaders; de gemeenteraad staat daarmee op afstand maar gemeenteraadsleden worden er vaak wel rechtstreeks op aangesproken. Gemeenteraadsleden kunnen daardoor in een spagaat terecht komen en hou dan maar eens je rug recht. Politiek opportunisme kan daarbij op de loer liggen.
- De gemeenteraad bestaat uit gekozen volksvertegenwoordigers die zonder last en ruggespraak besluiten moeten nemen in het algemeen belang. Dat staat vaak op gespannen voet met het uitgangspunt, wat soms wel eens naar voren wordt gebracht, dat de politiek dicht bij burgers moet staan en 'dient uit te voeren wat de bevolking wil'. Luisteren naar de inwoners? Ja zeker, maar waar mogen ze echt zelf over gaan? Soms is het algemeen belang strijdig met het deelbelang.

Beide punten vragen om een heldere rolverdeling en positionering van betrokken partijen in een proces. Wanneer er onduidelijkheid over de uitgangspunten bestaat kan dat leiden tot onvrede en frustratie en zelfs ook tot vermindering van vertrouwen.

Op de tweede plaats stellen wij vast dat uit de bevindingen van het onderzoek blijkt dat er de nodige uitgangspunten zijn geformuleerd omtrent participatie en dat men over het instrumentarium beschikt. Maar vaak gaat het toch niet helemaal goed. Waar ligt dat aan en wat moet veranderen?

Onze aanbevelingen richten zich in eerste instantie dan ook niet op het ontwikkelen van nieuwe instrumenten. Het gaat met name over aspecten als het bewust zijn van het nut en noodzaak van burgerparticipatie, een heldere aanpak en rolverdeling en duidelijkheid over wat er met de inbreng vanuit de participatie gebeurt. Het is van groot belang dat burgerparticipatie ergens over gaat, recht doet aan de inbreng van de burgers en niet verwordt tot een 'kunstje' of een doel op zich.

Vanuit deze gedachte komen wij tot de volgende overwegingen en aanbevelingen:

1. Bij de keuze voor het laten participeren dient er voldoende aandacht te zijn voor het hoe en wat van de participatie: wat is het doel, wat is de doelgroep, welke vorm krijgt het, welke rollen zijn te onderscheiden, binnen welke randvoorwaarden kunnen belanghebbenden participeren, hoe ziet de terugkoppeling er uit?
2. Betrek hier actief de raad bij. Duidelijke kaders zijn vanaf het begin van het traject enorm van belang. Daar wordt ook de vraag beantwoord waar bewoners wel of niet over gaan, wat de speelruimte is ook voor college en raad.
3. De overheid legt meer en meer verantwoordelijkheid bij het middenveld en de burgers. Sluit aan bij de landelijk zichtbare ontwikkeling naar *overheids*participatie: Sluit aan bij de initiatieven die al bij burgers en andere partners in de stad bestaan. Faciliteer die initiatieven waar nodig en gewenst.
4. Inspireer en informeer over de mogelijkheden en potentiële opbrengsten van burgerparticipatie, bijvoorbeeld binnen de ambtelijke organisatie met inspiratiebijeenkomsten waarin goede voorbeelden of concrete lessen worden gepresenteerd door collega-ambtenaren.
5. Maak bij het beantwoorden van de vraag of burgers en andere belanghebbenden moeten kunnen participeren, geen onderscheid in het domein waarbinnen een beleids- of besluitvormingstraject plaatsvindt. Elk beleid en elk besluit heeft invloed op een of meerdere doelgroepen, en met elk beleid of elk besluit heeft de gemeente een maatschappelijk effect voor ogen. Beleid of besluiten zijn pas effectief als dit voldoende aansluit op de concrete knelpunten die bij de doelgroep leven. Dit staat los van de vraag of dit in het ruimtelijke, sociale of financiële domein is.

6. Wanneer de gemeente het initiatief neemt in het laten participeren van belanghebbenden, kost dat vanzelfsprekend tijd (dus een goede tijdsplanning) en energie. Projectleiders moeten voldoende middelen hebben om de burgerparticipatie daadwerkelijk goed van de grond te krijgen. De afdeling Communicatie kan adviseren, maar uiteindelijk moet de inhoudelijk verantwoordelijke (beleids)afdeling zelf met de organisatie van de activiteiten aan de slag. Daar zal voldoende capaciteit voor beschikbaar moeten zijn. Eventueel kan ze daarbij gebruik maken van de expertise en capaciteit van een extern adviesbureau.
7. Informeer als College de raad geregeld over de voortgang van de participatie(-activiteiten), zeker als tijdens de uitvoering opwinding of weerstand in de gemeenschap ontstaat.
8. Evalueer altijd en geef eenvoudig toegang tot de gedocumenteerde ervaringen en lessen die andere projectleiders met burgerparticipatie in hun traject hebben opgedaan. Dat kunnen zowel ervaringen en lessen binnen de gemeentelijke organisatie zijn, als daarbuiten. Laat niet iedereen steeds opnieuw het wiel uitvinden: dat frustreert, kost veel onnodige tijd en komt het succes van een beleids- of besluitvormingstraject niet ten goede.

Rekenkamercommissie Zoetermeer

De voorzitter,

mr. W.R.J. van den Hende

Nota van bevindingen / Rapport

**Burgerparticipatie(beleid) in
de gemeente Zoetermeer**
Rekenkameronderzoek

Project Rekenkameronderzoek Zoetermeer Participatiebeleid
Versie Definitief
Datum 19 februari 2013

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Achtergrond	4
1.2 Onderzoeksopdracht en vraagstelling	4
1.3 Beoordelingskader	4
1.4 Onderzoeksafbakening en begrippen	6
1.5 Onderzoeksaanpak	7
1.6 Leeswijzer	7
2. Het participatiebeleid in beeld	8
2.1 Wet- en regelgeving in beeld	8
2.2 Uitgangspunten van burgerparticipatie in beeld	8
2.3 Rollen in beeld	9
2.4 Ontwikkelingen in beeld	9
3. Burgerparticipatietrajecten in beeld	10
3.1 De diepte in: acht participatietrajecten	10
3.2 Armoedenota	13
3.3 Bezuinigingen	13
3.4 Horeca Noord-Aa	14
3.5 Morapad	15
3.6 Moskee Seghwaert	16
3.7 Stadsforum	18
3.8 Wmo-beleid	19
3.9 WOP's	19
4. De praktijk van burgerparticipatie nader geanalyseerd	21
4.1 Aanwezigheid van succesfactoren	21
22	
4.2 Fase 'voorafgaand aan het traject' in beeld	23
4.3 Fase 'tijdens het traject' in beeld	24
4.4 Fase 'na afloop van het traject' in beeld	25
5. De rol van de raad in beeld	27
5.1 Huidige rol in beeld: algemeen	27
5.2 Huidige rol in beeld: acht participatietrajecten	27

5.3	Gewenste rol in beeld	28
6.	Trends en ontwikkelingen	30
7.	Conclusies	32
Bijlagen	34	
	Geïnterviewde personen	34
	Deelnemers raadsbijeenkomst – 13 februari 2013	34
	Bestudeerde documentatie	35

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

De gemeente Zoetermeer zet intensief in op het betrekken van burgers, bedrijven en organisaties in de besluitvorming. In 2005 heeft de gemeente een visie op burgerparticipatie en een bijbehorende verordening vastgesteld. In het voorjaar van 2013 zal een Kadernota Burgerparticipatie aan de Zoetermeerse gemeenteraad voorgelegd worden.

De sindsdien opgedane ervaringen met participatietrajecten, zowel positieve als negatieve, kunnen een waardevolle bijdrage bieden aan (de beoordeling van) de Kadernota Burgerparticipatie. De ervaringen kunnen immers duidelijk maken wat de kritische succesfactoren zijn voor burgerparticipatie in Zoetermeer.

De rekenkamercommissie Zoetermeer (hierna RKC) wil de raad ondersteunen in het nader onderzoeken van de ervaringen met het participatiebeleid, om op die manier de op te stellen Kadernota Burgerparticipatie goed te kunnen beoordelen. Het onderzoek is van november 2012 tot en met februari 2013 uitgevoerd door onderzoeks- en adviesbureau PBLQ Zenc. Dit rapport geeft de resultaten van het onderzoek weer.

1.2 Onderzoeksopdracht en vraagstelling

De RKC van Zoetermeer wil weten hoe de gemeente Zoetermeer invulling geeft aan het burgerparticipatiebeleid, welke ervaringen de betrokkenen daarmee hebben en welke lessen er voor de toekomst zijn. De centrale vraag hierbij luidt:

“Op welke wijze geeft de gemeente Zoetermeer invulling aan de ambities op het gebied van burgerparticipatie, wat zijn de ervaringen van de betrokkenen met (de invulling van) dit beleid, en welke lessen en aanbevelingen kunnen uit deze ervaringen worden afgeleid?”

Op basis van deze onderzoeksvraag heeft de RKC een aantal deelvragen opgesteld. Deze vragen hebben betrekking op de rol van het college, de waardering door de raad voor participatietrajecten en eventuele verschillen in de tevredenheid over het participatietraject in relatie tot de aard van het traject. Aanvullend zijn er ook deelvragen geformuleerd over de rol van de raad in participatietrajecten en de ervaringen van participanten. Gaandeweg het onderzoek is besloten om de ervaringen van participanten buiten het kader van het onderzoek te houden. Dit omdat de gemeente zelf, in de context van de Kadernota Burgerparticipatie, al in gesprek was met participanten. De overige deelvragen hebben een plek gekregen in het beoordelingskader dat in de volgende paragraaf wordt gepresenteerd.

1.3 Beoordelingskader

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden stellen we vooraf vast wanneer burgerparticipatie succesvol is of kan zijn. Op basis van deze 'normen' zijn we in staat uitspraken te doen over de prestaties van de gemeente Zoetermeer. Wij hanteren het volgende kader, waarbij wij een onderscheid maken tussen:

- de fase *voorafgaand* aan het traject waarin burgerparticipatie wordt ingezet,
- de fase *tijdens* het traject waarin burgerparticipatie wordt ingezet,
- de fase *na afloop van* het traject waarin burgerparticipatie wordt ingezet.

Fase	Aspect	Prestatie-indicator
Vooraf	Keuzes maken en onderbouwen	De gemeente maakt duidelijk en motiveert waarom ze belanghebbenden wel of niet betreft bij de beleids- en besluitvorming of uitvoering.
	Participatie(proces) in kaart	De gemeente maakt duidelijk en motiveert op welke manier belanghebbenden worden betrokken bij de beleids- en besluitvorming of uitvoering: - Wie? - Wanneer? - In welke rol? - Binnen welke randvoorwaarden? - Binnen welke beleidsruimte? - Met welk doel?
	Conform wet- en regelgeving en beleid	De gemeente geeft het betrekken van belanghebbenden bij de beleids- en besluitvorming of uitvoering conform de geldende wet- en regelgeving en beleid vorm: - Participatieverordening - Participatievisie
	Rollen in kaart	De gemeente maakt duidelijk en motiveert de verschillende rollen in het beleids- en besluitvormingsproces of de uitvoering en committeert zich hier aan: - De rol(len) van de belanghebbenden? - De rol(len) van het college? - De rol(len) van de raad?
	Afspraken vastleggen en communiceren	De gemeente heeft alle kaders en afspraken over de wijze van participatie in de beleids- en besluitvorming of uitvoering vastgelegd in een startnotitie en communiceert deze aan alle betrokkenen.
Tijdens	Constructieve houding	De gemeente hanteert tijdens de beleids- en besluitvorming of uitvoering een constructieve houding: - De gemeente is geïnteresseerd in wat belanghebbenden naar voren brengen en laat dat merken in woord en daad. - De gemeente spant zich in om belanghebbenden actief te betrekken, dus ook degenen die zich niet meteen in eerste instantie zelf aanmelden.
	Afspraak is afspraak	De gemeente houdt zich aan de vooraf gemaakte afspraken over de manier waarop belanghebbenden worden betrokken en de verschillende rollen in het proces, of de gemeente motiveert waarom hij van de gemaakte afspraken afwijkt.
	Communiceren (over	De gemeente draagt tijdens het beleids- en besluitvormingsproces of

gebruik van inbreng)	de uitvoering zorg voor een goede communicatie naar alle belanghebbenden: - De gemeente maakt duidelijk en motiveert op welke manier zij de inbreng van de belanghebbenden wel of niet gebruikt. - De gemeente informeert belanghebbenden ook over het (lang) stilliggen, uitstellen of wijzigen van de voornemens of plannen van de gemeente.
Achteraf Evalueren	De gemeente evalueert hoe de participatie in de beleids- en besluitvorming of de uitvoering is verlopen.
Leren	De gemeente leert van zijn ervaringen met participatie en past de inzichten uit evaluaties toe in nieuwe beleids- en besluitvormings- of uitvoeringsprocessen.

1.4 Onderzoeksafbakening en begrippen

Voor het onderzoek naar het participatiebeleid zijn de volgende begrippen en afbakeningen relevant.

Onderzoeksperiode

Dit onderzoek richt zich op het Zoetermeerse participatiebeleid dat in de periode 2005 tot en met 2012 is gevoerd. In 2005 is een visie op burgerparticipatie vastgesteld: dit is een goed startpunt voor het onderzoek.

Burgerparticipatie

In dit onderzoek wordt onder burgerparticipatie verstaan: het interactief betrekken van ingezetenen en belanghebbenden bij de ontwikkeling of het uitvoeren van gemeentelijk beleid. De mogelijkheden tot formele inspraak (het kenbaar maken van een mening over een beleidsvoornemen, zoals bij een bestemmingsplan) vallen buiten de scope van het onderzoek.

Acht (beleids- of besluitvormings)trajecten

Ter verdieping van het algemene participatiebeleid zijn in dit onderzoek acht recente beleids- of besluitvormingstrajecten onderzocht. Het gaat om de volgende trajecten:

Traject	Jaar
Armoedenota	2010 – 2011
Bezuinigingen	2011
Horeca Noord-Aa	2010 – 2011
Morapad	2011 – 2012
Moskee Seghwaert	2011 – heden
Stadsforum	2008 – heden
Wmo-beleidsplan	2011 – 2012
Wijkontwikkelingsplannen (WOP's)	2012 – heden

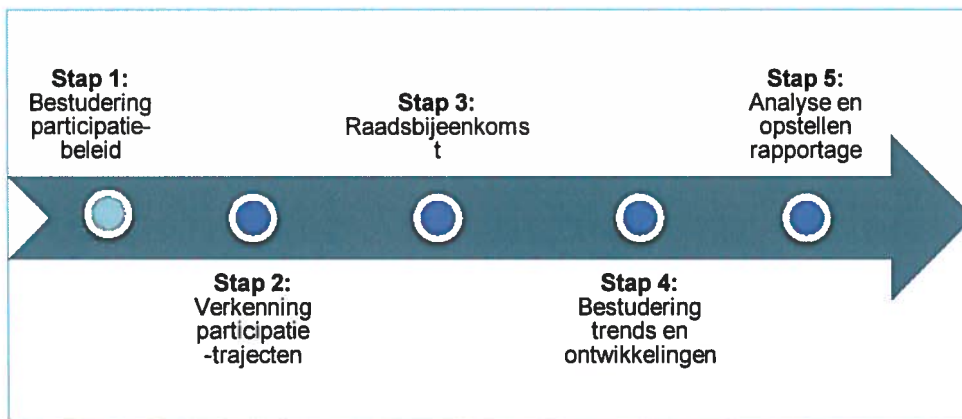
Met deze acht trajecten is getracht een zo evenwichtig mogelijke verdeling te creëren tussen:

- de domeinen waarbinnen de trajecten hebben plaatsgevonden ('harde' versus 'zachte' beleidsdomeinen),

- de ervaringen met de inzet van burgerparticipatie (positieve versus negatieve eerste indrukken van de rekenkamercommissie van het verloop van de burgerparticipatie).

1.5 Onderzoeksaanpak

Voor het uitvoeren van dit onderzoek hebben wij de volgende aanpak gehanteerd:

Hieronder lichten wij deze aanpak kort toe:

- **Stap 1: Bestudering participatiebeleid.** In deze stap is het burgerparticipatiebeleid van de gemeente Zoetermeer bestudeerd, door:
 - o bestudering van de relevante documenten over het Zoetermeerse beleid,
 - o interviews met het afdelingshoofd Communicatie, de bij de Kadernota Burgerparticipatie betrokken communicatieadviseur en de portefeuillehouder Burgerparticipatie.
- **Stap 2: Verkenning participatietrajecten.** In deze stap zijn acht participatietrajecten bestudeerd, door:
 - o bestudering van de relevante documenten over deze trajecten,
 - o interviews met de projectleiders en/of andere direct betrokkenen bij de acht trajecten.
- **Stap 3: Raadsbijeenkomst.** In deze stap hebben wij met fractievertegenwoordigers uit de gemeenteraad gesproken over:
 - o hun ervaringen met de geselecteerde participatietrajecten,
 - o de verantwoordelijkheden en rol van de raad in het burgerparticipatiebeleid.
- **Stap 4: Bestudering trends en ontwikkelingen op het gebied van burgerparticipatie.** In deze stap hebben wij trends en ontwikkelingen in burgerparticipatie bestudeerd en geanalyseerd wat dit betekent voor de inzet van burgerparticipatie in Zoetermeer op de lange termijn.
- **Stap 5: Analyse en opstellen rapportage.** In deze stap hebben wij een conceptrapportage opgesteld. Deze rapportage hebben wij voorgelegd voor ambtelijk hoor en wederhoor. Op basis daarvan hebben wij een definitieve rapportage met conclusies opgesteld.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 brengt het participatiebeleid van de gemeente Zoetermeer in beeld. Hoofdstuk 3 beschrijft de acht onderzochte beleids- en besluitvormingstrajecten. In hoofdstuk 4 geven wij een beoordeling van de fases voorafgaand, tijdens en na afloop van de participatietrajecten. Hoofdstuk 5 beschrijft de huidige en de gewenste rol van de raad in het participatiebeleid. Hoofdstuk 6 benoemt trends en ontwikkelingen in burgerparticipatie. Tot slot zijn in hoofdstuk 7 de conclusies weergegeven.

2. Het participatiebeleid in beeld

2.1 Wet- en regelgeving in beeld

Het participatiebeleid van de gemeente Zoetermeer is gestoeld op de Inspraak- en participatieverordening, die in 2008 door de gemeenteraad is vastgesteld. Met de Inspraak- en participatieverordening biedt de gemeente Zoetermeer de wettelijke grondslag voor het betrekken van ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van beleid, zoals is vastgelegd in artikel 150 van de Gemeentewet. In de verordening wordt participatie omschreven als: "het interactief betrekken van ingezetenen en belanghebbenden bij de ontwikkeling van gemeentelijk beleid" (art. 1). De Inspraak- en participatieverordening 2008 is een samenvoeging van de Participatievisie uit 2005 en de Inspraakverordening uit 2006. Deze samenvoeging is gebeurd naar aanleiding van een evaluatie van de Participatievisie in 2007 en een initiatiefvoorstel van de raad.

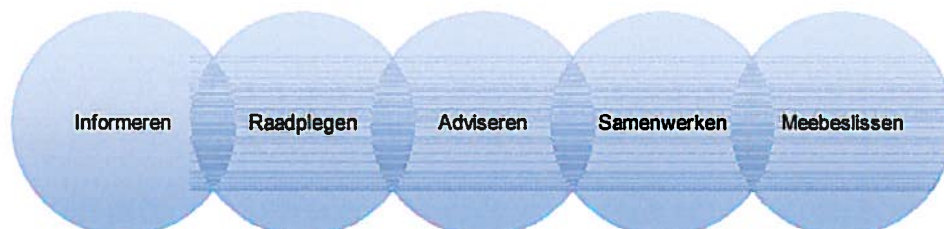
Op basis van de Inspraak- en participatieverordening hanteert de gemeente voor burgers een participatieprotocol. In dit protocol staan de spelregels en werkwijze voor participatie omschreven. Het beschrijft waar de burger het bestuur aan kan houden, en bijvoorbeeld ook dat elk beleidsvoornemen een participatieparagraaf (eventueel gekoppeld aan de communicatieparagraaf) bevat. In deze paragraaf moet beschreven worden hoe burgers naast de bestaande juridische mogelijkheden kunnen participeren.

2.2 Uitgangspunten van burgerparticipatie in beeld

De gemeente Zoetermeer hanteert het uitgangspunt dat inwoners van de gemeente Zoetermeer, bedrijven en organisaties gevestigd in Zoetermeer en maatschappelijke organisaties kunnen participeren in de ontwikkeling en uitvoering van het beleid van de gemeente Zoetermeer. In de Inspraak- en participatieverordening is de participatieprocedure voor deze doelgroepen vastgelegd (art. 4). Deze ziet er als volgt uit:

1. Het verantwoordelijke bestuursorgaan (burgemeester, college of raad) besluit bij participatie expliciet over de volgende punten:
 - a. het exacte onderwerp en de speelruimte van de participatie;
 - b. het doel van de participatie;
 - c. de schaal waarop de participatie speelt;
 - d. wie participatiegerechtigd zijn;
 - e. de status van de inbreng van de deelnemers aan de participatie conform de niveaus zoals bedoeld in de Participatievisie: informeren, raadplegen, laten adviseren, samenwerken en meebeslissen;
 - f. inrichting van het participatieproces.
2. Het betrokken bestuursorgaan (burgemeester, college of raad) maakt voorafgaand aan de participatieprocedure het voornemen hiertoe bekend op de voor die participatie gepaste wijze. In deze kennisgeving wordt ingegaan op de in het eerste lid, onder a t/m f, bedoelde punten. Volstaan kan worden met het vermelden van de zakelijk inhoud.
3. Indien het de voorbereiding van een raadsvoorstel betreft, voert het college de procedure uit.

Zoals uit deze procedure blijkt kunnen inwoners, bedrijven en maatschappelijke instellingen op verschillende manieren participeren. Hierin volgt Zoetermeer de participatieladder van Arnstein:

In het Collegeprogramma 2010-2014 bevestigt het college het belang van burgerparticipatie. Als ambitie stelt het college: "Wij luisteren naar de wensen [van inwoners, bedrijven en instellingen] en stemmen de besluitvorming waar mogelijk daarop af (participatie)".

2.3 Rollen in beeld

In de gemeente Zoetermeer zijn er – naast de participanten – diverse betrokkenen in het participatiebeleid. Met de evaluatie van de Participatievisie in 2007 is vastgesteld dat de afdeling Communicatie ambtelijk verantwoordelijk is voor het beleidsonderwerp. Bestuursorganen (burgemeester, college of raad) kunnen zelf, binnen de uitoefening van hun eigen bevoegdheden, besluiten of zij in een concreet geval gebruik maken van participatie (Inspraak- en participatieverordening 2008, art. 2). Het bestuursorgaan is verplicht een eindverslag te maken en dit terug te koppelen naar de participanten en te vermelden in het burgerjaarverslag van de burgemeester. Bovendien wordt in de verordening gesteld dat het college besluit over de participatie ter voorbereiding van een raadsvoorstel. De raad heeft met name kaderstellende bevoegdheden op het gebied van burgerparticipatie: het bepaalt de kaders waarbinnen burgerparticipatie in Zoetermeer vorm moet krijgen.

2.4 Ontwikkelingen in beeld

De ontwikkelingen in regelgeving, beleid en visiedocumenten laten zien dat Zoetermeer op papier al sinds lange tijd aandacht besteedt aan burgerparticipatie. In 2005 was er een Participatievisie en –protocol, in 2007 is er een evaluatie van de Participatievisie uitgevoerd en in 2008 is de visie samengevoegd met de inspraakverordening tot een Inspraak- en participatieverordening. Op dit moment wil de gemeente graag komen tot een Kadernota Burgerparticipatie. De Kadernota moet 'handen en voeten' geven aan de Participatievisie en Participatieverordening, kortom: het moet duidelijk maken wat alle betrokkenen bij een participatieproces concreet mogen verwachten. In de openbare raadsvergadering van 9 juni 2011 en later in de vergadering van 28 juni 2012 heeft de portefeuillehouder deze nota aan de raad toegezegd. In het procesplan dat de gemeente heeft opgesteld, is de ambitie uitgesproken om de Kadernota in het voorjaar van 2013 ter besluitvorming aan de raad voor te leggen.

3. Burgerparticipatietrajecten in beeld

3.1 De diepte in: acht participatietrajecten

Om meer inzicht te krijgen in de manier waarop de gemeente Zoetermeer omgaat met burgerparticipatie zijn acht trajecten geselecteerd voor nader onderzoek. Nadrukkelijk is het niet de bedoeling geweest om de verschillende trajecten zelf te beoordelen. De nadere verkenning van de gang van zaken dient vooral om een beter gefundeerd beeld te krijgen van de manier waarop de gemeente Zoetermeer omgaat met participatie. De verkenning van deze trajecten is beperkt gebleven tot een korte kennisname van de relevante documenten over de inrichting en uitvoering van deze trajecten, aangevuld met een interview met de voor dit traject verantwoordelijk of direct betrokken ambtenaar.

In dit hoofdstuk beschrijven wij de onderzochte trajecten. We presenteren de context waarin deze trajecten plaatsvonden en gaan in het bijzonder in op de doelstellingen, de inrichting en het verloop van de burgerparticipatie in elk van deze trajecten. De relevante beoordelingen van de fase voorafgaand, tijdens en na het traject komen in het volgende hoofdstuk aan de orde.

Kenmerken burgerparticipatietrajecten gemeente Zoetermeer								
Traject	Armoedenota	Bezuinigingen	Horeca Noord-Aa	Morapad	Moskee Seghwaert	Stadsforum	Wmo-beleidsplan	WOP's
Jaar	2010-2011	2011	2010-2011	2011-2012	2011-heden	2008-heden	2011-2012	2012-heden
Doelgroep	Maatschappelijke organisaties, cliënten	Inwoners, verenigingen, instellingen, ondernemers etc.	Buurtbewoners	Omwonenden	Buurtbewoners	Inwoners, maatschappelijke instellingen, Wmo-ondernemers	Maatschappelijke instellingen, cliënten, Wmo-raad	Wijkbewoners, maatschappelijke instellingen
Rol participanten	Adviseren	Adviseren	Informeren	In eerste instantie: informeren In tweede instantie: adviseren	In eerste instantie: informeren In tweede instantie: adviseren	Adviseren (co-creatie)	Adviseren	Adviseren
Rol College	Faciliteren	Informeren	Faciliteren	Faciliteren	Informeren Meedenken	Faciliteren, Informeren, Meedenken	Faciliteren	Faciliteren Meedenken
Rol Raad	Informeren	Sturen Meedenken	Achteraf informeren	Achteraf informeren	In eerste instantie: informeren In tweede instantie: meedenken	Informeren Meedenken	Achteraf informeren	Informeren
Rol afdeling Communitie	Ad hoc ondersteunend	Inwoners, verenigingen, instellingen, ondernemers etc.	In eerste instantie: Ad hoc adviseren In tweede instantie: intensief adviseren	Ad hoc advisering	In eerste instantie: ad hoc adviseren In tweede instantie: intensief adviseren en ondersteunen	Intensief ondersteunend en adviserend	Ad hoc adviseren	Adviseren Ondersteunen
Externe ondersteuning	Nee	Ja	Nee	Nee	Nee	Ja	Ja	Ja

Traject Jaar	Armoedenota 2010-2011	Bezuinigingen 2011	Horeca Noord-Aa 2010-2011	Morapad 2011-2012	Moskee Seghwaert 2011-heden	Stadsforum 2008-heden	Wmo- beleidsplan 2011-2012	WOP's 2012-heden
Ingezette participatie- middelen	Interne bijeekoms- discussie- bijeekoms- sten	Divers: e-mail, online enquête, projectwebsites, straatinterviews, sociale media, brieven, etc.	Informatieavonden	Informatieavonden, inloopavonden, begeleidings- commissie	Informatie- bijeekoms- begeleidings- commissie	Divers: bijeekoms- bijeekoms- ontbijtsessies, straatinterviews, films etc.	Publieks- bijeekoms- werkconferentie met weizjns- instellingen, projectwebsites	Divers: online enquête, bijeekoms- avonden etc.
Evaluatie uitgevoerd	Nee	Deels	Nee	Nee	Deels	Traject is nog lopend	Nee	Traject is nog lopend
Deelen van lessen en ervaringen	Met afdeling Werk, Zorg en Inkomen	Nee	Met de afdeling Project- management en Vastgoed	Binnen de afdeling Wijkmanagement	Met de afdeling Communicatie en Projectmanage- ment en Vastgoed	Breed binnen de gemeentelijke organisatie	Met de afdeling Werk, Zorg en Inkomen	Met de afdeling Wijk- management en afdeling Communicatie

3.2 Armoedenota

De totstandkoming van de Armoedenota begint met de Startnotitie Armoedenota, door de raad vastgesteld op 13 december 2010. In de Startnotitie wordt aangekondigd dat de Armoedenota in een interactief proces tot stand zal komen, waarbij ook de doelgroep zelf wordt betrokken in de rol van *adviseur*. Onder betrokkenen werden de relevante maatschappelijke organisaties verstaan, alsook de cliënten van deze instellingen. Bovendien vindt voorafgaand aan de participatie door de instellingen en cliënten een oriënterende brainstormfase met betrokken gemeentelijke ambtenaren plaats. Doel van de participatie is te horen welke ideeën de instellingen en cliënten hebben over armoedebestrijding. Een tweede doel is het opstellen van een breed gedragen beleid, dat daadwerkelijk aansluit bij de knelpunten binnen de gemeente Zoetermeer en dat daadwerkelijk een effectieve bijdrage kan leveren aan de armoedebestrijding.

In dit traject zijn diverse participatiemiddelen en -instrumenten ingezet. Bij de keuze voor middelen en instrumenten en de inzet daarvan is de afdeling Werk, Zorg en Inkomen zelf leidend geweest. De afdeling Communicatie heeft, wanneer de afdeling Werk, Zorg en Inkomen daar om vroeg, bij de inzet van de middelen een adviserende en ondersteunende rol gespeeld.

Terugkoppeling van de bijeenkomsten met maatschappelijke instellingen en cliënten heeft plaatsgevonden in de vorm van gespreksverslagen van de verschillende bijeenkomsten. Na vaststelling van de verslagen zijn deze gebruikt bij het opstellen van de tekst voor de Armoedenota. De tekst van de Armoedenota zelf is niet ter bespreking aan de maatschappelijke instellingen en cliënten voorgelegd.

Het college heeft de inzet van het interactieve proces gesteund en daar ruimte voor gegeven. Het college liet merken de participatie belangrijk te vinden. Ook de raad heeft waardering uitgesproken voor het gevolgde participatieproces. Raadsleden werden steeds uitgenodigd voor de discussiebijeenkomsten. Sommige raadsleden hebben die ook bijgewoond.

De betrokken projectleider vindt het vanzelfsprekend dat bij de totstandkoming van een nota over armoedebestrijding de belanghebbenden intensief worden betrokken. Gedurende het proces heeft zij echter gemerkt dat binnen de organisatie verschillende beelden bestaan over het belang en de inzet van burgerparticipatie en over de rol die aan de betrokkenen kan worden gegeven.

De inzet van de burgerparticipatie in de totstandkoming van de Armoedenota is niet geëvalueerd, met name omdat na de totstandkoming van de nota iedereen tevreden was. Toch had volgens de projectleider een evaluatie een bijdrage kunnen leveren aan het bespreken en verdiepen van de verschillende opvattingen over het belang van participatie, om daar lessen uit te trekken voor toekomstige trajecten. In een dergelijke evaluatie zou ook de rol en verantwoordelijkheid van enerzijds de afdeling Communicatie en anderzijds de verantwoordelijk beleidsinhoudelijke afdeling verhelderd kunnen worden, zo meent de projectleider.

3.3 Bezuinigingen

In 2009 krijgt de gemeente Zoetermeer de opgave om zes miljoen te bezuinigen, in 2010 komt daar nog eens een tweede bezuinigingsopgave van 12 miljoen bij. Op 10 januari 2011 neemt de raad over het realiseren van deze tweede bezuinigingsronde de motie "Meedenken over anders doen" aan. In de motie geven de betrokken raadsfracties aan dat zij het belangrijk vinden dat niet alleen de gemeentelijke organisatie zelf ideeën voor

bezuinigingsmaatregelen verzamelt, maar dat er ook gebruik moet worden gemaakt van de ideeën die inwoners, verenigingen, instellingen en cetera hebben.

De verantwoordelijkheid voor het traject Bezuinigingen ligt bij de afdeling Planning, Control en Informatiebeleid. Binnen deze afdeling was niet veel ervaring met participatietrajecten. Om die reden is bij aanvang aan de afdeling Communicatie gevraagd om mee te denken en te helpen bij de inrichting van het project. In eerste instantie heeft de projectleider de ondersteuning vanuit de afdeling Communicatie als heel beperkt ervaren, waardoor de afdeling Planning, Control en Informatiebeleid toch veel zelf heeft moeten organiseren. In tweede instantie heeft de projectleider wel veel in nauwe samenwerking met de afdeling Communicatie kunnen oppakken, daarin ook ondersteund door een extern adviesbureau.

Er zijn veel participatiemiddelen en -instrumenten ingezet, zoals e-mail, een projectwebsite, bewonersavonden, sociale media, straatinterviews etc. Gedurende een maand werden op de projectwebsite over de bezuinigingen wekelijks de aangedragen ideeën gepubliceerd, evenals de reactie op het aangedragen idee. Tevens werd vermeld welke activiteiten er nog op stapel stonden.

De raad is intensief betrokken geweest bij de invulling van de participatie in het traject Bezuinigingen. Dat begint bij hun motie en de nadrukkelijke eis dat alle inwoners gevraagd en ongevraagd hun ideeën moesten kunnen geven. Ook gaandeweg het project speelde de raad steeds een rol. Zo werd wekelijks aan de raad ongefilterd teruggekoppeld wat de binnengekomen ideeën waren, welke activiteiten hadden plaatsgevonden en welke activiteiten nog in de planning stonden. Ook gaf de raad regelmatig advies over de wijze waarop de projectleider de burgerparticipatie vorm moesten geven.

Het college was niet direct betrokken bij de participatie in het traject, omdat het initiatief voor het intensief betrekken van inwoners en instellingen in eerste instantie uit de raad kwam. Wel heeft de wethouder Financiën zich met grote regelmaat laten informeren over de ontwikkelingen.

De intensieve wijze van burgerparticipatie in dit project vereiste een grote betrokkenheid van alle beleidsafdelingen. Zij moesten bereid zijn om een goede reactie te geven op de voor hun afdeling aangedragen ideeën. De projectleider heeft ervaren dat verschillende beleidsafdelingen zich weinig verantwoordelijk voelden voor het proces. Het kostte moeite om hen er goed bij te betrekken.

De participatie in het traject Bezuinigingen is niet geëvalueerd. Achteraf beschouwt de projectleider dat als een gemis, omdat met name de aanvang wat rommelig was, zonder duidelijke kaders en goede afspraken over de ondersteuning vanuit de afdeling Communicatie. Daardoor moest de afdeling Planning, Control en Informatiebeleid zelf alles werkende weg ontwikkelen, terwijl er binnen deze afdeling juist erg weinig ervaring was met burgerparticipatie. Dat zijn leerzame ervaringen geweest, zeker omdat uiteindelijk het traject zich tot tevredenheid heeft ontwikkeld. Maar doordat er geen evaluatie is uitgevoerd zijn de lessen en ervaringen niet vastgelegd.

3.4 Horeca Noord-Aa

Het bestemmingsplan voor het gebied rond de Noord-Aa in Zoetermeer is in 2005 vastgesteld. Eén van de daarin opgenomen uitgangspunten is dat er ruimte wordt geboden voor horecavoorzieningen in het recreatiegebied Noord-Aa. In 2009 besluit de gemeente om voor de invulling van die voorzieningen een

prijsvraag uit te schrijven. In de loop van 2009 waren de prijswinnaars bekend, die in de gelegenheid werden gesteld hun plannen verder uit te werken. De afdeling Projectmanagement en Vastgoed van de gemeente beschouwde tot op dat moment de gang van zaken als een logische en reguliere uitwerking van hetgeen feitelijk al in het bestemmingsplan was vastgelegd. Wel werd het verstandig geacht om de omwonenden te informeren over de invulling van de horecavoorzieningen in het gebied. In november 2010 werd hiervoor een informatieavond belegd. Er bestonden geen bijzondere verwachtingen over de opkomst of benodigde opzet voor de avond. Tijdens de bijeenkomst blijkt de opkomst zeer hoog te zijn en met name de weerstand tegen de plannen erg groot, waardoor de gekozen werkvorm niet goed uit de verf komt. Aan alle belangstellenden is daarom toegezegd dat er een nieuwe avond zou worden georganiseerd. Deze tweede avond heeft in februari 2011 plaatsgevonden. Ook hier was de opkomst groot, maar vanwege een betere voorbereiding en een meer geschikte locatie is deze avond beter verlopen.

De gemeenteraad was, naast de formele rol die de raad heeft in het vaststellen van het bestemmingsplan, in aanvang niet bij de participatie in het project Horeca Noord-Aa betrokken. Dit hangt grotendeels samen met het uitgangspunt van de betrokken beleidsafdeling dat de plannen enkel een uitvoeringskwestie van eerder genomen beslissingen vormde. Naar aanleiding van de ontstane opwindende en weerstand onder de bewoners is het onderwerp meermalen in commissie- en raadsvergaderingen aan de orde geweest. De raad is daarbij steeds door de portefeuillehouder geïnformeerd over de gang van zaken.

Het participatietraject is van begin af aan aangestuurd en geregisseerd door de afdeling Projectmanagement en Vastgoed. Na de eerste informatieavond van november 2010 is de afdeling Communicatie nadrukkelijk bij het traject betrokken. De nadruk lag op het informeren van de bewoners: de gemeentelijke organisatie vindt het vanzelfsprekend dat bewoners over voorgenomen projecten werden geïnformeerd, maar omdat het project een uitwerking is van het eerder door de raad vastgestelde bestemmingsplan, blijft de ambitie beperkt tot informeren.

Een evaluatie van het project is niet uitgevoerd. Van de gang van zaken heeft de afdeling Projectmanagement en Vastgoed wel geleerd dat ze meer alert moet zijn op mogelijke weerstand bij concrete (bouw-)projecten, zelfs als het besluit over de bestemming al eerder genomen is. Dit geldt te meer omdat in de gemeente Zoetermeer steeds meer herstructureringsprojecten in bewoonde gebieden zullen plaatsvinden, waar een groter aantal betrokkenen consequenties ondervindt van een bouwproject. Een tweede les voor de projectleider is dat bestudering van de voorgeschiedenis van een voorgenomen bouwproject van groot belang is om goed in te kunnen spelen op de mogelijke gevoeligheden.

3.5 Morapad

Binnen de wijk Rokkeveen was al lange tijd sprake van overlast door jongeren. In de praktijk bleek het voor de wijkmanager en voor de wijkagent lastig om de daadwerkelijke overlast te lokaliseren. Onduidelijk was welke jongeren nu precies overlast veroorzaakten en op welke wijze. De betrokken wijkmanager heeft veel pogingen in het werk gesteld om hier meer grip op te krijgen, onder meer door met klagers contact op te nemen, mee te gaan met nachtelijke controles door de wijkagent en in gesprek te gaan met de jongeren zelf. Uiteindelijk besloot de gemeente dat het goed zou zijn om een vaste ontmoetingsplek voor jongeren te hebben. Hiervoor werden vijf mogelijke locaties geselecteerd en voorgelegd aan het college. De keuze van het college is op een bewonersavond aan de inwoners gepresenteerd. Dat leidde echter tot veel weerstand: de bewoners gaven tijdens de bijeenkomst aan dat zij zich gepasseerd en niet betrokken voelden bij de keuze en locatie van

een ontmoetingsplek. Naar aanleiding van deze weerstand heeft de raad enkele kritische vragen gesteld over de participatiemogelijkheden in de totstandkoming van de ontmoetingsplek. Om aan de kritiek en weerstand tegemoet te komen, is de keuze voor de voorkeurslocatie in eerste instantie ingetrokken en is aan bewoners gevraagd om te participeren in een begeleidingscommissie. De begeleidingscommissie heeft een nieuwe voorkeurslocatie uitgesproken, het Morapad, en deze toegelicht tijdens een informatieavond. Hoewel ook daar de acceptatie niet vanzelfsprekend was, was de weerstand volgens de wijkmanager wezenlijk kleiner. Uiteindelijk is de jongerenontmoetingsplek op de voorkeurslocatie gerealiseerd, waarbij zowel bewoners als jongeren zelf bijdragen hebben geleverd aan de uitvoering.

In eerste instantie lag de nadruk vanuit de gemeente op het informeren van de bewoners over de gekozen voorkeurslocatie. Achteraf bezien beschouwt de verantwoordelijk wijkmanager dat als een onzorgvuldige aanpak. Immers, in het algemeen is de ambitie van de afdeling Wijkmanagement om bewoners te betrekken bij problemen en gezamenlijk over oplossingen na te denken. Dat is nu in eerste instantie achterwege gebleven. Toen de weerstand duidelijk werd, heeft de gemeente bewust een stapje terug gedaan. Door de instelling van de begeleidingscommissie en hen te laten adviseren over de ontmoetingsplek, is de gemeente er in geslaagd om alsnog de bewoners meer bij het proces en de voorgenomen beslissing te betrekken.

Werkende weg zijn verschillende communicatie- en participatie instrumenten ingezet. De oorspronkelijke presentatie van de voorkeurslocatie gebeurde door middel van een plenaire informatiebijeenkomst. Meer rendement bleek te liggen bij kleinschaligere inloopavonden. De werkvormen en de ideeën over de manier en het moment om deze in te zetten heeft de wijkmanager zelf ontwikkeld. De afdeling Communicatie heeft op verzoek wel ad hoc advies geleverd en onder meer een bijdrage geleverd aan de logistiek, de uitnodigingen et cetera.

De raad is op verschillende momenten betrokken geweest bij het traject Morapad. Zo hebben de raadsleden regelmatig vragen gesteld over de (mogelijkheden om te participeren in de) totstandkoming van de ontmoetingsplek, met name naar aanleiding van de bewonersavond waarin de gemeente zijn voorkeurslocaties presenteerde. Ook zijn de raadsleden uitgenodigd bij de bewonersavonden in Rokkeveen.

Ervaringen met participatiewerkvormen komen ter sprake in het gezamenlijk overleg van wijkmanagers, maar worden niet gestructureerd vastgelegd. Een belangrijke les voor de afdeling Wijkmanagement is dat wijkoverlast een problematiek is die verschillende beleidsafdelingen betreft. Dit maakt het moeilijk om een goede integrale aanpak en een gedeelde visie op de inzet en de ambitie bij bewonersparticipatie te ontwikkelen.

3.6 Moskee Seghwaert

In 2008 is het bestemmingsplan voor Seghwaert vastgesteld. Op basis van dit bestemmingsplan is er ruimte voor maatschappelijke voorzieningen. In 2011 gaat de gemeente op initiatief van de stichting Islamitisch Centrum Zoetermeer (ICZ) met deze stichting in gesprek over de aankoop van een perceel voor het bouwen van een moskee. De bouw van een moskee past binnen de kaders van het bestemmingsplan Seghwaert. De afdeling Projectmanagement en Vastgoed besluit over het voornemen tot de aankoop van het perceel en de plannen voor de bouw van de moskee begin oktober 2011 een informatiebijeenkomst voor buurtbewoners te organiseren. Deze informatiebijeenkomst wordt aanvullend op een WOP-bewonersavond georganiseerd, zodat tijdens de WOP-bewonersavond ook voldoende aandacht kan worden besteed aan de aspecten van het WOP

anders dan de moskee. Vanwege de grote belangstelling bij de informatiebijeenkomst volgt medio oktober 2011 nog een tweede informatiebijeenkomst. De nadruk in de communicatie ligt op het informeren van de omgeving over het project; de komst van de moskee staat niet ter discussie.

Al kort voorafgaand en ook tijdens de informatiebijeenkomsten zelf, blijkt er onder de buurtbewoners weerstand te bestaan tegen de komst van de moskee. Een groep bewoners organiseert zich in de stichting Seghwaert in Protest (SIP). Ook zijn er raadsleden die vragen stellen over de voorgenomen plannen en de wijze waarop zij daarover geïnformeerd zijn. Kort na de eerste informatiebijeenkomst vindt in de raad een debat over de komst van de moskee plaats. Tijdens het debat worden twee moties aangenomen, waarin de raad het college verzoekt om buurtbewoners en het bestuur van ICZ meer te betrekken bij de begeleiding van de komst van de moskee. Naar aanleiding van deze moties wordt een Begeleidingscommissie ingesteld.

In december 2011 dient de ICZ een aanvraag voor de omgevingsvergunning in. Deze wordt in eerste instantie toegekend, maar in de zomer van 2012 herroept het college deze beslissing. Op het moment van schrijven ligt de keuze aan ICZ voor om alsnog een omgevingsvergunningaanvraag in te dienen ofwel de grond terug te verkopen aan de gemeente Zoetermeer.

De participatie in het project Moskee Seghwaert is in eerste instantie aangestuurd en geregisseerd door de afdeling Projectmanagement en Vastgoed, daarbij geadviseerd door de afdeling Communicatie. Er is een bewuste keuze gemaakt voor de trede 'informeren' op de participatieladder. Aan deze keuze lag de overweging ten grondslag dat er binnen het kader van het vigerende bestemmingsplan ruimte was voor maatschappelijke voorzieningen zoals een moskee. De bouw van de moskee werd daarom beschouwd als de uitwerking van een reeds genomen beslissing. Daarbij paste de, ook bij andere bouwprojecten gebruikelijke, inzet van informeren.

De rol van de gemeenteraad blijft in eerste instantie beperkt tot de vaststelling van het bestemmingsplan Seghwaert. In aanloop naar de eerste informatiebijeenkomst in oktober 2011 komt de raad weer in beeld, dit keer omdat zij kritisch is over de informatieverstrekking over de komst van de Moskee Seghwaert. De gemeenteraad blijft vanaf dat moment kritisch en nauw betrokken bij de komst van de moskee, met name door het stellen van schriftelijke vragen en het indienen van diverse moties. Ook organiseert de raad in november 2011 een debatavond, waarin zij het college vraagt om een begeleidingscommissie in te stellen met buurtbewoners en het bestuur van de ICZ. Op het moment van schrijven is de raad nog steeds nauw betrokken bij de ontwikkelingen in de bouw van de moskee.

Het college beschouwt zich in het traject Moskee Seghwaert primair als het orgaan dat uitvoering geeft aan het bestemmingsplan Seghwaert. Het voert de gesprekken met ICZ over het verkoop van gemeentelijke grond en de aanvraag van de omgevingsvergunning. Ook is het college betrokken bij de organisatie van de informatiebijeenkomst in oktober 2011. Kort na het ontstaan van de eerste reuring en weerstand wordt de verantwoordelijk portefeuillehouder ziek. Dit heeft de sturing op het traject belast.

De afdeling Projectmanagement en Vastgoed heeft een evaluatie uitgevoerd van het project tot december 2011. Op basis hiervan zijn leerpunten voor de afdeling geformuleerd. Voor de projectleider is de belangrijkste les dat het projectteam op voorhand heeft onderschat dat er zoveel weerstand zou ontstaan. Ook ontbrak een duidelijk gemeentebreed standpunt (van college tot raad tot ambtelijke organisatie) over de komst van de moskee, waardoor er te veel ruimte ontstond voor discussie en vragen. De leerpunten uit de evaluatie en de

ervaringen met het project deelt de projectleider met de afdeling Communicatie en binnen de afdeling Projectmanagement en Vastgoed.

3.7 Stadsforum

Het Stadsforum is een van de projecten binnen de ontwikkeling van de Culturele As, de verbinding tussen de oude Dorpsstraat en Stadshart. De Culturele As moet die verbinding, het gebied De Dobbe, verlevendigen en tevens een bijdrage leveren aan het vergroten van het culturele aanbod in Zoetermeer.

Het Stadsforum is de naam voor het project dat oorspronkelijk tot doel had om het Stadsmuseum, het Filmhuis, een Grand Café en een debatfunctie samen te laten gaan. Later is besloten in het Stadsforum het Stadsmuseum, de Bibliotheek en enkele horecavoorzieningen samen te laten komen.

De ambitie wat bewonersparticipatie betreft ligt in dit traject hoog: gesproken wordt over co-creatie. Om dit waar te maken zijn verschillende instrumenten ingezet. Te noemen zijn inwonersbijeenkomsten, filmpjes, een vormvrije bijeenkomst met de raad en een 'open space'-bijeenkomst waar tientallen inwoners een dag lang konden meedenken over de inrichting van het forum. Ook heeft de gemeente in intensief overleg met de betrokken organisaties een bedrijfsplan en een voorlopig ontwerp van het gebouw opgesteld. Ook op het moment van schrijven lopen er nog diverse activiteiten, zoals ontbijtsessies met sociaal-maatschappelijke organisaties en ondernemers.

De projectleider van het Stadsforum is werkzaam bij de afdeling Cultuur, Welzijn en Zorg. Binnen die afdeling bestaat een lange traditie van bewonersparticipatie: de afdeling vindt het inventariseren van de ideeën en de wensen van inwoners bij de ontwikkeling van plannen op het gebied van cultuur en kunst van groot belang. Daarnaast is het betrekken van inwoners bij de totstandkoming van het Stadsforum sterk ingegeven door de doorlopende aandacht die het Stadsmuseum aan burgerparticipatie besteedt.

De burgerparticipatie in het traject Stadsforum is ingericht in nauwe samenwerking met een adviseur van de afdeling Communicatie en een extern adviesbureau. Binnen deze driehoek van de projectleider, de afdeling Communicatie en het externe adviesbureau worden geregeld nieuwe manieren van bewonersparticipatie bedacht. Daarbij is nadrukkelijk aandacht voor de vraag of de vorm van een activiteit aansluit bij het doel van de bijeenkomst en de beoogde deelnemers.

Er wordt geregeld teruggekoppeld over de voortgang, bevindingen en resultaten van participatie-activiteiten. Hiervoor zijn verschillende instrumenten ingezet, zoals filmpjes, een projectwebsite, het plaatsen van artikelen in het Streeknieuws en het verspreiden van gespreksverslagen.

Vanuit het projectteam worden de ervaringen met de inzet van burgerparticipatie actief gedeeld met collega's binnen de gemeente, bijvoorbeeld in het overleg van andere projectteams of in de interne nieuwsbrief. Ook worden collega-ambtenaren uitgenodigd bij de activiteiten met inwoners. Tegelijkertijd laat de projectleider zich ook actief informeren over ervaringen in andere gemeentelijke participatietrajecten.

Zoals gezegd is ook de raad bij de ontwikkeling van het Stadsforum betrokken: alle raadsfracties zijn uitgenodigd voor een vormvrije avond over de ontwikkeling van de plannen voor het Stadsforum. Tijdens deze avond zijn enkele filmpjes getoond die naar aanleiding van straatinterviews met inwoners zijn gemaakt.

Raadsleden worden eveneens uitgenodigd bij andere participatieactiviteiten. Ook het college, dat positief tegenover de intensieve participatie staat, wordt doorlopend geïnformeerd.

3.8 Wmo-beleid

In november 2011 is aan de raad van Zoetermeer de Startnotitie Wmo-beleidsplan aangeboden. Onderdeel van de Startnotitie vormt een toelichting op de wijze van participatie in de totstandkoming van het beleidsplan. Het traject is gestart met enkele gesprekken met de Wmo-raad, die tot doel hadden om te inventariseren welke thema's er bij de verschillende doelgroepen leven. Op basis daarvan heeft de projectleider een aantal participatie-activiteiten ontwikkeld en georganiseerd: op verschillende momenten, met verschillende instrumenten zijn verschillende groepen burgers en organisaties geraadpleegd. Denk aan publieksbijeenkomsten voor specifieke doelgroepen en een werkconferentie met zorg- en welzijnsinstellingen. Deze activiteiten hadden tot doel om van inwoners, vrijwilligers en zorg- en welzijnsinstellingen te horen wat hun knelpunten, oplossingen, wensen en beelden voor de toekomst zijn. Ook was er een projectwebsite waarop alle resultaten, foto's en filmpjes van alle bijeenkomsten werden gepresenteerd en is er veel gebruik gemaakt van flyer- en postermateriaal.

De afdeling Communicatie heeft op de momenten dat de afdeling Welzijn Beleid daar om vroeg, een adviserende rol gehad in de participatie-activiteiten van de Wmo-beleidsnota. Omdat de beleidsafdeling ook veel aanvullende hulp nodig had bij de uitvoering en organisatie van de activiteiten, hebben zij gebruik gemaakt van een extern adviesbureau.

De inbreng van inwoners en organisaties is voor zover als mogelijk teruggekoppeld via de projectwebsite van het Wmo-beleidsplan, in de vorm van filmpjes, verslagen et cetera. Ook zijn de resultaten en de wijze van verwerking benoemd in de concepttekst van de nota. Deze concepttekst is vervolgens nog ter inspraak voorgelegd aan de betrokkenen.

De participatie in de totstandkoming van de Wmo-beleidsnota is van het begin af aan gesteund door het college. Ook de raad stond achter de wijze waarop de gemeentelijke organisaties betrokkenen heeft geraadpleegd. Al met al heeft dit er toe geleid dat de nota zonder veel aanpassingen door het college is opgesteld en dat de raad hier betrekkelijk snel, en met de nodige complimenten, mee heeft ingestemd.

3.9 WOP's

De inrichting van de Wijkontwikkelingsplannen (WOP) is sinds 2011 de verantwoordelijkheid van de afdeling Wijkmanagement. De ontwikkeling van deze plannen vindt vanaf 2010 plaats, als eerste voor de wijken Dorp en Driemanspolder en later ook voor de wijk Rokkeveen. De totstandkoming van deze drie WOP's is op het moment van schrijven nog gaande.

Aan de basis van een WOP staat een uitgebreid participatie- en communicatieplan, waarin is uitgewerkt op welke wijze en op welke momenten wijkbewoners inbreng kunnen hebben in de plannen. Hiervoor wordt een grote variëteit aan instrumenten ingezet. Dit gebeurt zowel rechtstreeks als via stakeholders of intermediaire organisaties. Bij de ontwikkeling van de plannen wordt er ook op gelet om op gezette tijden de burgers te informeren over de voortgang en de manier waarop eerdere bijdragen vanuit de stad zijn gebruikt. Tijdens de ontwikkeling van de WOP's wordt bovendien doorlopend bekeken of alle wijkbewoners goed bereikt en gehoord worden en of wellicht bijsturing van het proces noodzakelijk is.

Het college speelt een belangrijke ondersteunende rol bij de Wijkontwikkelingsplannen: de verantwoordelijke portefeuillehouder en de betreffende wijkwethouder(s) zijn betrokken bij de totstandkoming, geven de ruimte voor participatie en staan open voor de inbreng vanuit de wijkbewoners. Raadsleden worden uitgenodigd voor de bewonersavonden die in het kader van de WOP's worden georganiseerd.

Aan de inrichting van het participatie- en communicatieplan dat aan elke WOP ten grondslag ligt, levert de afdeling Communicatie een belangrijke bijdrage. Deze afdeling hecht veel belang aan de communicatie en participatie in de totstandkoming van een WOP, waarbij oog is voor de verschillende doelgroepen en thema's die in een specifieke wijk leven. De relatief planmatige aanpak van de afdeling Communicatie druist wel eens in tegen de werkwijze van de afdeling Wijkmanagement, die liever of eerder voor ad hoc vormen van communicatie en participatie kiest.

Ervaringen met de participatie in de totstandkoming van een WOP worden binnen de afdeling Communicatie zoveel mogelijk uitgewisseld en benut, zowel bij volgende Wijkontwikkelingsplannen als in andere participatieprojecten. Evaluaties van de participatieactiviteiten in het kader van de WOP's hebben nog niet plaatsgevonden, aangezien de totstandkoming van de WOP's op het moment van schrijven nog gaande is,

4. De praktijk van burgerparticipatie nader geanalyseerd

4.1 Aanwezigheid van succesfactoren

In dit hoofdstuk geven wij een antwoord op de vraag in hoeverre burgerparticipatie in de gemeente Zoetermeer als succesvol gezien kan worden. Deze beoordeling doen wij op basis van drie fasen van burgerparticipatie:

- de fase voorafgaand aan het traject;
- de fase tijdens het traject;
- de fase na afloop van het traject.

Zoals in het normenkader vastgesteld, zijn voor elk van deze drie fasen succesfactoren te benoemen. In hoeverre zijn deze succesfactoren aanwezig geweest bij de acht onderzochte trajecten? En welk algemeen beeld geeft dit van het antwoord op de vraag in hoeverre de inzet van burgerparticipatie in Zoetermeer als wel of niet succesvol kan worden gezien?

Aanwezigheid van succesfactoren burgerparticipatietrajecten

	Armoede-nota	Bezuinigingen	Horeca Noord-Aa	Morapad	Moskee Seghwaert	Stadsforum	Wmo-beleidsplan	WOP's
Voorliggend aan het traject								
Keuzes maken en onderbouwen	✓	✓	○	✗	○	✓	✓	✓
Participatie(proces) in kaart	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓
Conform wet- en regelgeving	○	○	✗	✗	○	○	○	○
Rollen in kaart	✓	○	○	○	○	✓	✓	✓
Afspraken vastleggen en communiceren	✓	✓	✗	✗	✗	✓	✓	✓
Constructieve houding	✓	✓	✗	○	✗	✓	✓	✓
Afspraak is afspraak	✓	✓	○	○	○	✓	✓	✓
Communiceren (over gebruik van inbreng)	✓	✓	○	✓	○	✓	✓	✓
Delen van lessen en ervaringen	○	○	○	○	○	✓	○	✓
Evalueren	✗	○	✗	✗	○	✗	✗	✗
Leren	✓	✓	○	✓	○	✓	✓	✓

4.2 Fase 'voorafgaand aan het traject' in beeld

De succesfactoren voor de fase voorafgaand aan een traject zijn:

- Keuzes maken en onderbouwen
- Participatie(proces) in kaart
- Conform wet- en regelgeving
- Rollen in kaart
- Afspraken vastleggen en communiceren

Op papier heeft de gemeente Zoetermeer een uitgewerkte visie op burgerparticipatie. Dit vertaalt zich in een aantal spelregels waar burgers, bedrijven en instellingen de gemeente aan mogen houden. In de praktijk blijkt deze visie (nog) niet goed bekend te zijn bij de verschillende beleids- en uitvoerende afdelingen. Dit is met name in de fase voorafgaand aan een traject goed zichtbaar. In die fase is het van groot belang om, op basis van de gemeentelijke uitgangspunten voor burgerparticipatie, een bewuste keuze te maken voor het wel of niet laten participeren van betrokkenen en de invulling van de participatie. In de trajecten Wmo-beleid, Armoedenota, WOP's en Stadsforum hebben de projectleiders op voorhand een heel bewuste keuze gemaakt voor het betrekken van inwoners en andere belanghebbenden. In deze projecten is er vooraf goed nagedacht over de vraag welke betrokkenen een rol moeten kunnen spelen in de totstandkoming van het betreffende beleid of project, op welke manier en in welke rol. In de trajecten Horeca Noord-Aa, Moskee Seghwaert wordt de keuze gemaakt om inwoners juist niet te betrekken in de besluitvorming, en hen alleen te informeren over de genomen beslissing.

In geen van de onderzochte trajecten is naar voren gekomen dat de Participatievisie of Inspraak- en Participatieverordening een duidelijke rol heeft gespeeld in de keuze voor het wel of niet laten participeren van betrokkenen. De keuze voor het wel of niet laten participeren van betrokkenen lijkt in de eerste plaats ingegeven te worden door het belang dat de individuele projectleider hecht aan het betrekken van inwoners, instellingen of andere betrokkenen. Ook komt het voor dat de participatie wordt ingezet vanuit het standpunt van de verantwoordelijke beleidsafdeling dat 'het betrekken van burgers belangrijk' is. Dit zien we met name terug bij de trajecten binnen het domein zorg en welzijn. Het antwoord op de vraag waarom participatie belangrijk is, ontbreekt echter meestal. De keuze voor participatie of de keuze om juist geen participatie te laten plaatsvinden, wordt nog onvoldoende onderbouwd. Wel neemt in het zorg-, cultuur- en welzijnsdomein burgerparticipatie makkelijker een meer prominente en vanzelfsprekende plaats in en wordt het betrekken van bewoners al direct bij aanvang van een project ingezet. In andere domeinen, zoals ruimtelijke ordening en financiën, is burgerparticipatie meer een onderdeel van een proces dat er op gericht is om het door de gemeente voorgenomen beleid uit te voeren. Aan de voorbereiding en inrichting van de burgerparticipatie, waaronder de inzet van werkvormen en aankondigingen wordt dan ook minder aandacht besteed.

Regelmatig is er vooraf een overzicht van (mogelijke) participatie- en communicatieactiviteiten en een conceptplanning opgesteld: dit overzicht is dan bijvoorbeeld onderdeel van de startnotitie die aan de raad wordt voorgelegd. Dit overzicht en deze planning zijn vaak op hoofdlijnen en bieden geen concrete handvatten op basis waarvan de projectleider goed kan sturen of op basis waarvan overige betrokkenen een goede inschatting kunnen maken van hun rollen en verantwoordelijkheden. Het plan van aanpak wordt gedurende het traject zelf veel concreter: gaandeweg wordt dan bijvoorbeeld duidelijker wat de te onderscheiden doelgroepen zijn, welk type participatie er bij een bepaalde fase in het traject past of welke mix van middelen (fysieke bijeenkomsten, website, sociale media, films et cetera) er ingezet moet worden. De ondersteuning van externe adviesbureaus wordt hierbij over het algemeen als waardevol beschouwd: deze bureaus hebben veel ervaring

met vormen van burgerparticipatie en kunnen bovendien de benodigde capaciteit leveren om de burgerparticipatie goed en gedegen uit te denken en te organiseren.

De mate waarin de participatie op voorhand concreet is uitgewerkt in een plan van aanpak verschilt sterk tussen projecten met voor inwoners relatief abstracte onderwerpen, zoals de Armoedenota en de Wmo-beleidsnota, en de meer concrete onderwerpen op het gebied van woon- en leefomgeving, zoals Moskee Seghwaert, Horeca Noord-Aa en Morapad. In het eerste geval wordt de participatie over het algemeen vrij gedegen en projectmatig aangepakt en uitgewerkt in een plan van aanpak. In het tweede geval is de participatie juist veel minder projectmatig opgezet en concreet uitgewerkt.

Over de rol die de gemeente aan de belanghebbenden wil geven, wordt in de trajecten waarin op voorhand een bewuste keuze is gemaakt voor participatie vrijwel steeds een uitspraak gedaan. In eerste instantie lijken dit relatief abstracte uitspraken, bijvoorbeeld in termen als: 'we willen de inwoners een stem geven!' Op welke manier die stem, die ideeën en die wensen daadwerkelijk hun doorgang vinden naar het eindresultaat, en op welke manier betrokkenen dus echt mee kunnen praten of beslissen over een beleidsnota of een projectontwerp, is op voorhand niet altijd duidelijk of wordt niet altijd goed toegelicht.

De reikwijdte en de randvoorwaarden waarbinnen betrokkenen kunnen en mogen participeren, zijn op voorhand niet altijd duidelijk of niet als zodanig vastgelegd. In enkele gevallen is dit een bewuste keuze, en wil de gemeente aan betrokkenen juist de kans geven om zonder enige randvoorwaarden al hun wensen voor een bepaalde (beleids-)onderwerp te geven. Dit zien we bijvoorbeeld terug in het traject Bezuinigingen: in dit traject is er heel bewust voor gekozen om inwoners, ondernemers, instellingen en andere stakeholders de ruimte te geven om al hun ideeën over mogelijke bezuinigingsmaatregelen aan de gemeente aan te bieden.

In de fase voorafgaand aan een beleids- of besluitvormingstraject wordt het Zoetermeerse college, en in het bijzonder de portefeuillehouder voor het onderwerp burgerparticipatie, betrokken bij de vraag of belanghebbenden moeten kunnen participeren en zo ja, op welke manier. In de onderzochte trajecten ondersteunen de betrokken portefeuillehouders het initiatief van de ambtelijke organisatie om belanghebbenden in een specifieke vorm te laten participeren. In enkele gevallen heeft een portefeuillehouder op voorhand hogere verwachtingen van de burgerparticipatie dan volgens de ambtelijke organisatie waargemaakt kan worden. Een portefeuillehouder wil dan bijvoorbeeld participatie die op de trede 'samenwerken' op de participatieladder staat, om zo de ruimte te bieden aan belanghebbenden om echt mee te werken aan de totstandkoming van beleid of een besluit. De ambtelijke organisatie is echter vaak van mening dat meer dan 'laten adviseren' of 'raadplegen' niet mogelijk is of niet waargemaakt kan worden. Het college volgt deze adviezen van de ambtelijke organisatie vrijwel altijd op. De mate waarin het college (bij)stuurt op de wijze van participatie is relatief beperkt. Wel is het college op het moment van schrijven nauw betrokken bij de ambitie van de gemeentelijke organisatie om meer 'omgevingsbewust' te werken. De gemeentelijke organisatie wordt toegerust om meer bewust te zijn van de omgeving en alle belanghebbenden in een beleids- of besluitvormingstraject. Burgerparticipatie en communicatie zijn in deze ontwikkeling belangrijke thema's.

4.3 Fase 'tijdens het traject' in beeld

De succesfactoren voor de fase tijdens een traject zijn:

- Constructieve houding
- Afspraak is afspraak
- Communiceren over gebruik van inbreng

In de fase tijdens een traject is het in de eerste plaats belangrijk dat de gemeente alle betrokkenen goed op de hoogte houdt van de stand van zaken en de planning voor het vervolg van het traject. Dat is in vrijwel alle onderzochte projecten gedaan, bijvoorbeeld in de vorm van bewonersbrieven, nieuwsberichten op (project)websites, artikelen in de lokale kranten, met sociale media et cetera. In enkele van de onderzochte projecten is de communicatie en participatie met name in de beginfase tekort geschoten, waardoor betrokkenen zich verrast, overvallen of gepasseerd voelden door het voorstel van de gemeente. In die trajecten (zoals Moskee Seghwaert en Horeca Noord-Aa) is vaak pas in de vervolgfase, nadat betrokkenen kritiek hadden geleverd op de handelwijze van de gemeente, de communicatie en participatie steviger en meer nauwkeurig opgepakt.

Naast een goede communicatie over de voortgang is een goede terugkoppeling over de wijze waarop de gemeente gebruik maakt van de aangeleverde ideeën en voorstellen van belang. In vrijwel alle projecten wordt wel een terugkoppeling gegeven over de ideeën en wensen die zijn ingebracht, maar dan in de vorm van verslagen van de bewonersavonden of rapportages met de resultaten van enquêtes. In de meeste gevallen ontbreekt het expliciete antwoord op de vraag: wat is precies op welke manier en waarom (niet) met de inbreng en de resultaten gedaan? Uitzondering hierop vormt het traject Wmo-beleidsnota: in dit projecten is juist heel nauwkeurig aangegeven wat er met de inbreng is gebeurd en hoe dat is verwerkt in de nota. Ook de terugkoppeling van de ideeën van inwoners voor het realiseren van de bezuinigingen en de manier waarop deze ideeën zijn gebruikt voor de begroting is (zeker naarmate het project vorderde) relatief goed aangepakt, op nadrukkelijk verzoek van de gemeenteraad. Bij de overige trajecten blijft de terugkoppeling over de wijze waarop de resultaten zijn verwerkt, wat meer impliciet en daardoor minder transparant voor de belanghebbenden.

Bij vrijwel alle onderzochte trajecten blijken verschillende verwachtingen te bestaan over de rolverdeling tussen de afdeling Communicatie, als ambtelijk verantwoordelijke afdeling voor burgerparticipatie, en de beleidsafdelingen. Deze rolverdeling is zowel voor medewerkers van de afdeling Communicatie als voor de betrokken beleidsafdelingen niet altijd duidelijk. De invulling verschilt van project tot project. Soms speelt de afdeling Communicatie enkel een rol in de advisering en voorbereiding, soms wordt de afdeling gevraagd om voor de activiteiten 'handjes' te leveren. Voorafgaand aan een traject wordt echter vaak niet duidelijk uitgesproken of vastgelegd hoe taken en rollen zich tot elkaar verhouden. In enkele trajecten schakelt de verantwoordelijke beleids- of uitvoerende afdeling externe expertise of capaciteit in om de burgerparticipatie uit te denken of concreet uit te voeren.

In de acht onderzochte trajecten worden de betrokken portefeuillehouders gedurende het traject door de projectleiders op de hoogte gehouden van de voortgang en de opbrengsten van de participatie. Waar nodig denkt de betrokken portefeuillehouder mee over de benodigde vervolgstappen. Ook worden er afspraken gemaakt over de rol van de portefeuillehouder tijdens de participatiebijeenkomsten.

4.4 Fase 'na afloop van het traject' in beeld

De succesfactoren voor de fase na afloop van een traject zijn:

- Evalueren
- Leren

In geen van de onderzocht trajecten is een evaluatie van de wijze van participatie uitgevoerd. In vrijwel alle trajecten gaat de ambtelijke organisatie, zodra een nota of ontwerp is opgeleverd en vastgesteld door de raad, weer door met reguliere activiteiten. Zij nemen dan geen tijd meer voor het evalueren van een traject. De meeste trajecten worden, binnen de verantwoordelijke beleids- of uitvoerende afdeling of samen met de afdeling Communicatie, wel informeel nabesproken. De lessen worden echter niet vastgelegd, waardoor een goed gedocumenteerd antwoord ontbreekt op de vragen: hoe is de participatie als zodanig verlopen, wat ging er goed, wat ging er fout, wat heeft de gemeente er procesmatig en inhoudelijk van geleerd?

Wanneer een extern adviesbureau de participatie heeft ondersteund worden met dit bureau wel de logistieke zaken geëvalueerd. Ook worden de trajecten op informele wijze nabesproken, bijvoorbeeld in een team- of afdelingsoverleg. Maar de uitkomsten hiervan worden niet of nauwelijks vastgelegd en zijn daarmee ook niet algemeen toegankelijk. Daardoor zijn collega's vaak nauwelijks bekend met eerdere resultaten of ervaringen, en is er weinig ruimte om daadwerkelijk van elkaar te leren en deze lessen te gebruiken in vervolgtrajecten.

Het college, en in het bijzonder de betrokken portefeuillehouder, wordt geïnformeerd over de resultaten van de participatie in het beleids- of besluitvormingstraject. Het college heeft geen sturende rol in het (laten) evalueren van de burgerparticipatie. Wel bespreekt het college in gezamenlijkheid de trajecten waarin duidelijk naar voren komt dat verbeteringen mogelijk zijn.

5. De rol van de raad in beeld

Zoals in hoofdstuk 1 toegelicht hebben wij voor dit onderzoek ook met afgevaardigden van enkele raadsfracties gesproken. Tijdens een discussiebijeenkomst zijn deze afgevaardigden bevraagd over hun ervaringen met de geselecteerde participatietrajecten en over de verantwoordelijkheden en rol van de raad in het burgerparticipatiebeleid. Dit hoofdstuk geeft de uitkomsten weer van deze discussiebijeenkomst. In de bijlagen staat een overzicht van de fractieleden die aanwezig waren bij de discussiebijeenkomst.

5.1 Huidige rol in beeld: algemeen

Met de Inspraak- en participatieverordening heeft de gemeenteraad van Zoetermeer in 2008 de kaders voor het burgerparticipatiebeleid vastgesteld. Het invulling geven aan dit beleid behoort tot de uitvoerende verantwoordelijkheden van het college. Dat betekent dat de raad in het algemeen wordt geïnformeerd over voorgenomen participatietrajecten en de concrete invulling van de burgerparticipatie. Deze gang van zaken impliceert dat de raad in dit stadium invloed zou kunnen uitoefenen op de opzet en invulling van voorgenomen trajecten, maar in de praktijk blijft het bij het informeren van de raad. Lopende de uitvoering van deze trajecten wordt de raad geregeld geïnformeerd over de procesmatige voortgang. Waar mogelijk en relevant worden raadsleden ook uitgenodigd om aanwezig te zijn bij lopende activiteiten. Alleen als er tijdens de uitvoering problemen ontstaan, is er aanleiding om de raad ook te betrekken bij de inhoudelijke voortgang. In de praktijk gebeurt dit overigens nauwelijks. Zoals in de volgende paragraaf nog wordt toegelicht, is de raad wel geregeld op eigen initiatief, daartoe opgeroepen door signalen uit de lokale gemeenschap, vragen gaan stellen over lopende trajecten. Bij de besluitvorming over het beleid wordt de raad uitgebreid geïnformeerd over de ontwikkelde participatietrajecten en de inzichten en opbrengsten die daaruit zijn verkregen.

In het algemeen geldt dat de raad de kaders voor het beleid stelt en de uitvoering vervolgens aan het college laat. Ter ondersteuning van de controlerende verantwoordelijkheden van de raad, wordt de raad gedurende het proces geregeld geïnformeerd over de procesmatige voortgang. In het stadium van besluitvorming krijgt de raad een meer uitgebreide toelichting op de uitvoering van de participatieactiviteiten en de opbrengsten. In de volksvertegenwoordigende rol ontvangt de raad geregeld signalen uit de gemeenschap over de voortgang van de participatieactiviteiten, zeker als naar mening van groepen van burgers of instellingen deze participatieactiviteiten niet goed worden ingevuld. Op basis van dergelijke signalen kunnen raadsleden vragen stellen aan het college, hetgeen in de praktijk meestal ook gebeurt.

5.2 Huidige rol in beeld: acht participatietrajecten

Hoe ziet de huidige rol van de raad in het laten participeren van betrokkenen in de acht onderzochte trajecten er uit? In de meeste van de onderzochte trajecten speelt de raad vooral een formele, algemene rol, zoals in de vorige paragraaf is aangegeven. De raad besluit over de startnotitie voor de totstandkoming van een beleidsnota of ontwerp: in deze startnotitie wordt ook een korte toelichting gegeven op de communicatie over en participatie in het traject. Voor de raad is het laten participeren van betrokkenen een belangrijk goed: de raad ziet graag dat het college alle betrokkenen zoveel mogelijk laat participeren in de totstandkoming van een nota of ontwerp. Hoe deze participatie er in de praktijk concreet uit ziet, laat zij aan het college over.

In de meeste van de onderzochte trajecten worden de raadsleden vervolgens uitgenodigd om deel te nemen aan de participatievormen die worden aangeboden. Zo kunnen ze aansluiten bij bewonersavonden en rondetafelgesprekken of deelnemen aan enquêtes. In enkele gevallen, bijvoorbeeld in het traject Stadsforum, is ook een speciale raads(informatie)avond georganiseerd om de wensen en ideeën van de raadsleden te inventariseren. In de meeste trajecten heeft de raad gebruik gemaakt van deze uitnodigingen.

Tot slot speelt de raad een rol in de formele besluitvorming over een nota of ontwerp dat het college aan hen voorlegt. De raad besluit in hoeverre zij kunnen instemmen met het voorstel, dat al dan niet in samenwerking of op basis van ideeën van betrokkenen is opgesteld. In enkele gevallen uit de raad bij de besluitvorming over het betreffende voorstel kritiek op de wijze waarop de participatie heeft plaatsgevonden. De kritiek richt zich dan bijvoorbeeld op de mate waarin of de manier waarop betrokkenen hebben kunnen participeren. Waarom de raad daar ontevreden over is of wat dan beter had gekund, wordt echter in de meeste gevallen niet onderbouwd.

In vrijwel alle onderzochte trajecten speelt de raad dus met name een formele rol op het gebied van burgerparticipatie. In het traject Bezuinigingen speelt de raad zowel op voorhand als tijdens het traject wel een zeer nadrukkelijke rol in de wijze van participatie en communicatie. Enkele fracties dienen een motie in waarin het college wordt verzocht om inwoners, ondernemers en instellingen te laten participeren in de totstandkoming van de ideeën voor bezuinigingsmaatregelen. De raad stelt de voorwaarde dat alle ideeën welkom zijn, ongeacht het onderwerp en de uitwerking van het idee. Gedurende het traject wil de raad bovendien wekelijks een overzicht van de stand van zaken van de binnengekomen ideeën zien. Ook in het traject Moskee Seghwaert vraagt de raad om een intensivering van de wijze waarop de gemeente inwoners informeert en betreft.

5.3 Gewenste rol in beeld

Tijdens de discussiebijeenkomst met afgevaardigden van enkele raadsfracties is gebleken dat de raadsleden over het algemeen kunnen instemmen met hun huidige rol in het burgerparticipatiebeleid. De raad beseft terdege dat het college met het burgerparticipatiebeleid invulling en uitvoering geeft aan raadsbesluiten. Deze uitvoering behoort tot de verantwoordelijkheid van het college.

Binnen dit algemene uitgangspunt zien de raadsleden wel aanleiding tot enkele nuances en aanvullingen, met name in een meer actieve betrokkenheid van de raad in de fase voorafgaand en tijdens een participatietraject. Zo ligt bij aanvang van de participatietrajecten de nadruk geregeld op het informeren van de raad, en neemt de raad veelal de voorgenomen invulling voor kennisgeving aan. Binnen de raad bestaat echter de voorkeur om beter in de positie te worden gebracht om 'mee te denken' over de invulling van de voorgenomen participatie(-activiteiten). Ook tijdens het traject wil de raad geïnformeerd blijven over het verloop en de voortgang van de participatie. De raadsleden zien burgerparticipatie weliswaar als een uitvoerende verantwoordelijkheid van het college, maar tegelijkertijd is de raad zich er van bewust dat in het recente verleden enkele participatietrajecten tot de nodige reuring in de gemeenschap hebben geleid. Dit was vaak het geval als de concrete invulling van een beleid, waarvoor de raad in het algemeen de kaders had gesteld (zoals in bestemmingsplannen), in de praktijk bleken te resulteren in voor de bewoners als ingrijpend ervaren projecten. Deze concrete uitvoering is de verantwoordelijkheid van het college en de raad heeft eventueel, in de definitieve besluitvorming over de concrete projecten, altijd nog de mogelijkheid om te interveniëren. Desalniettemin geldt dat indien er over de invulling van de participatie opwinding in de gemeenschap ontstaat, de raad hierover tijdig geïnformeerd wil worden. In de onderzochte trajecten is het herhaaldelijk voorgekomen dat de raad eerst zelf hierover vragen

heeft moeten stellen. De door de raadsleden gewenste informatie betreft om te beginnen een overzicht van de voorgenomen activiteiten en de wijze waarop daar in de praktijk invulling aan is gegeven. Tevens wordt er door de raadsleden op aangedrongen dat aan hen duidelijk wordt gemaakt waarom er in de gemeenschap opwindning is ontstaan. De raad wil deze informatie benutten om te toetsen of de participatieactiviteiten aansluiten bij de algemene doelstellingen en vooraf gemaakte afspraken. Daarnaast wil de raad met deze informatie de mogelijkheid hebben om te overwegen of de concrete invulling van het voorgenomen beleid in verhouding staat tot de opvattingen en aannames die daarover bestonden toen de raad de algemene kaders vaststelde.

Tijdens de discussiebijeenkomst is gebleken dat het tijdig en proactief verschaffen van informatie over de invulling van het participatiebeleid, voor de raadsleden van groot belang is voor het kunnen vervullen van hun controlerende rol. Daarnaast is deze informatie van belang voor een goede invulling van de volksvertegenwoordigende verantwoordelijkheid van de raadsleden. De raadsleden willen in staat worden gesteld om aan inwoners te kunnen uitleggen wat er gebeurt en welke overwegingen daaraan ten grondslag liggen. De raadsleden geven daarbij nadrukkelijk aan dat zij eventueel bereid zijn om aan inwoners duidelijk te maken dat het college adequaat en volgens afspraak heeft gehandeld en dat de raadsleden op basis van enkele signalen van onvrede de uitgangspunten dus niet per definitie opnieuw ter discussie zullen stellen. Tijdens de discussiebijeenkomst constateerden de raadsleden dat het gemeentebestuur van Zoetermeer, waar raad en college beide onderdeel van vormen, een betrouwbare overheid dient te zijn die niet bij enige tegenwind direct van standpunt verandert. Volledige overeenstemming tussen de raadsleden over de vraag onder welke condities raad en/of college wel kunnen of moeten terugkomen op een eerder genomen besluit of standpunt bestond er tijdens de discussiebijeenkomst niet. Hoe dan ook: de raadsleden kunnen hier alleen een goede afweging in maken als zij goed zijn geïnformeerd over de uitgangspunten en de voortgang van een participatietraject. Op basis daarvan kunnen zij de afweging maken of het proces conform afspraken verloopt.

6. Trends en ontwikkelingen

Burgerparticipatie staat bij veel gemeenten al geruime tijd op de agenda. De manier waarop gemeenten vorm geeft aan burgerparticipatie is wel aan het veranderen. Er zijn twee belangrijks trends en ontwikkelingen te onderscheiden. Enerzijds de opkomst van internet en sociale media en het gebruik van deze nieuwe communicatievorm om op een laagdrempelige manier snel een grote doelgroep te consulteren. Anderzijds de verschuiving die aan het plaatsvinden van *burgerparticipatie* waarin het initiatief bij de overheid ligt, naar *overheidsparticipatie* waarbij het initiatief bij de burger ligt en de overheid deze initiatieven stimuleert en ondersteunt¹.

Online participatie

Door de goede inzet en het goede gebruik van sociale media kan de gemeente op een laagdrempelige manier informatie delen en vergaren onder een grote doelgroep. De uitdaging hierbij is om alle informatie die via sociale media beschikbaar komt, hanteerbaar te maken en op een juiste manier terug te koppelen aan de respondenten. Afhankelijk van het doel van de participatie is het noodzakelijk om te kijken welk online medium hiervoor het beste geschikt is. Ook het offline communiceren en informeren van de belanghebbenden over de mogelijkheid om online mee te denken en mee te spreken, is hierbij een aandachtspunt.

Van burger- naar overheidsparticipatie

Er vindt een verschuiving plaats in de plek waar het initiatief voor de participatie ligt. Waar met burgerparticipatie het initiatief geheel bij de gemeente ligt, is er een verschuiving zichtbaar waarbij het initiatief veel meer bij de burgers ligt. Deze burgers vragen vervolgens de overheid om mee te doen in hun traject. De rol van de overheid verschuift daarmee van het vormgeven en invullen van het participatieproces naar enkel het faciliteren van het participatieproces. Deze verschuiving brengt nieuwe manieren van werken met zich mee en vergt andere competenties van de gemeentelijke organisatie.

Voorbeeld: De Sonsbeek-methode

Park Sonsbeek heeft in 2010 de prijs voor beste openbare ruimte ontvangen, mede door de manier waarop de gemeente, de omwonenden en belanghebbenden hebben samengewerkt bij het opknappen van het park. De gemeente heeft systematisch ingezet op participatie en al gaandeweg een netwerk aan organisaties betrokken bij het park en de activiteiten daarin.

Voorbeeld: Kern met Pit

Een jaarlijkse wedstrijd georganiseerd door de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij om bewonersgroepen uit te dagen binnen een jaar een project te realiseren in hun buurt. Zij presenteren de voortgang van hun project online, door middel van filmpjes, foto's et cetera. Binnen elke provincie wordt er één winnaar gekozen, die uiteindelijk samen voor de titel en bijbehorende prijs voor de Kern met Pit strijden. (Bron: www.kernmetpit.nl)

¹ <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/democratie-en-burgerschap/van-burgerparticipatie-naar-overheidsparticipatie>

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) heeft een groot aantal voorbeelden van burgerparticipatie verzameld op hun praktijkvoorbeeldenwebsite². Een blik over al deze voorbeelden laat zien dat gemeenten burgerparticipatie inzetten op diverse terreinen en op een groot aantal verschillende manieren. Een noemenswaardige ontwikkeling hierin zijn de Bestuursafspraken 2011. Hierin hebben Rijk, IPO, VNG en de UvW vastgelegd dat gemeenten, provincies en waterschappen meer taken van de Rijksoverheid gaan uitvoeren. Daarmee komen op de korte termijn een aantal verantwoordelijkheden voor nieuwe beleidsvelden op de gemeente Zoetermeer af. Ook voor die beleidsvelden zal de gemeente weer een duidelijke visie op de inzet van burgerparticipatie moeten ontwikkelen.

² <http://praktijkvoorbeelden.vng.nl/databank/burgerparticipatie.aspx>.

7. Conclusies

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

“Op welke wijze geeft de gemeente Zoetermeer invulling aan de ambities op het gebied van burgerparticipatie, wat zijn de ervaringen van de betrokkenen met (de invulling van) dit beleid, en welke lessen en aanbevelingen kunnen uit deze ervaringen worden afgeleid?”

In termen van regelgeving, beleid en visiedocumenten heeft de gemeente Zoetermeer al sinds geruime tijd aandacht voor het onderwerp burgerparticipatie. Op het moment van schrijven is de gemeente bezig met de Kadernota Burgerparticipatie. Deze kadernota is de verdieping van de huidige Participatievisie en de Inspraak- en participatieverordening: de kadernota moet als het ware ‘handen en voeten’ aan de verordening geven.

De voor dit onderzoek geïnterviewde personen beschouwen de totstandkoming van de Kadernota Burgerparticipatie, in combinatie met de ontwikkelingen op het gebied van het ‘omgevingsbewust werken’, als een goede nieuwe impuls aan het thema burgerparticipatie. Sinds 2005 is er binnen de gemeentelijke organisatie steeds meer aandacht gekomen voor het thema. Tegelijkertijd is in het onderzoek naar voren gekomen dat nog niet iedereen in de gemeentelijke organisatie, met name binnen het ruimtelijke en financiële domein, burgerparticipatie beschouwt als iets vanzelfsprekends of als iets dat een directe bijdrage levert aan een effectief beleid of een effectieve aanpak. Bovendien realiseert nog niet iedereen binnen de gemeentelijke organisatie zich wat burgerparticipatie precies is en wat de consequenties van burgerparticipatie zijn. Burgerparticipatie is meer dan het ‘even’ versturen van een bewonersbrief en het betekent meer dan ‘alleen’ het aanhoren van betrokkenen, maar hier lijkt nog geen eenduidig beeld over te bestaan binnen de gemeentelijke organisatie.

De acht onderzochte trajecten waarin gebruik is gemaakt van burgerparticipatie, laten verschillende ervaringen met burgerparticipatie zien. In de basis lijken alle projectleiders of andere direct betrokkenen uit de ambtelijke organisatie welwillend tegenover burgerparticipatie te staan. De wijze waarop zij de burgerparticipatie(-activiteiten) voorbereiden, uitdenken, onderbouwen, in de praktijk uitvoering geven, communiceren en gebruiken in hun beleids- of besluitvormingstraject verschilt echter sterk. Over het algemeen kunnen we stellen dat vooral in de fase *voorafgaand* aan een traject en *na afloop* van een traject verbeteringen mogelijk zijn. Zo is uit het onderzoek gebleken dat in de fase *voorafgaand* aan een traject vaak nog te weinig aandacht bestaat voor het beredeneerd beantwoorden van de vraag welke betrokkenen een rol moeten kunnen spelen, op welke manier, in welke rol en binnen welke randvoorwaarden. In de fase *na afloop* van een traject is nog te weinig aandacht voor het evalueren van de participatie(-activiteiten) en het gedocumenteerd vastleggen van de lessen.

In de onderzochte trajecten ondersteunt het college – en meer specifiek de betrokken portefeuillehouders – steeds het initiatief om belanghebbenden te laten participeren. De mate waarin het college (bij)stuurt op de wijze van participatie is relatief beperkt. De raad heeft in (de invulling van) het burgerparticipatiebeleid met name een formele rol: de raad stelt de kaders voor het beleid en laat de uitvoering vervolgens aan het college.

Voorafgaand aan en tijdens een specifiek traject wordt de raad geïnformeerd over de voortgang. Tijdens een discussiebijeenkomst met afgevaardigden van enkele fracties is naar voren gekomen dat de raadsleden nog actiever geïnformeerd zou willen worden om met name hun volksvertegenwoordigende en controlerende rol nog beter te kunnen vervullen.

Bijlagen

Geïnterviewde personen

#	Datum	Naam	Organisatie
1	08-01-2013	Marphy van den Elsen	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Wijkmanagement
2	08-01-2013	Sylvia Roes	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Communicatie
3	08-01-2013	Rob Pronk	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Projectmanagement en Vastgoed
4	08-01-2013	Magriet van Leuveren	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Werk, Zorg en Inkomen
5	10-01-2013	Esther Spetter	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Planning, Control en Informatiebeleid <i>(tijdelijk externe inhuur, inmiddels niet meer werkzaam voor gemeente Zoetermeer)</i>
6	15-01-2013	Marieke Bosch	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Werk, Zorg en Inkomen
7	15-01-2013	Kees Ritsema van Eck	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Cultuur, Welzijn en Zorg
8	23-01-2013	Viviane de Groot	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Projectmanagement en Vastgoed
9	24-01-2013	Noortje van Zanten Esther Holster	Gemeente Zoetermeer, Afdeling Communicatie
10	28-01-2013	Patrick van Domburg Esther Holster	Gemeente Zoetermeer, College van B&W Afdeling Communicatie

Deelnemers raadsbijeenkomst – 13 februari 2013

#	Naam	Fractie
1	Willem Bos	D66
2	Bert Broekman	LHN
3	Chris Driessen	LHN
4	Jakobien Groeneveld	GroenLinks
5	Ewout den Heijer	SP
6	Amieta Matabadal	PvdA

7	Hilbrand Nawijn	LHN
8	René Staakman	VVD
9	Hanneke Wortel	LHN

Bestudeerde documentatie

Algemeen

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Participatieprotocol Zoetermeer	Protocol	31 oktober 2005
	Participatievisie	Raadsvoorstel	31 oktober 2005
	Participatie en Inspraak	Raadsbesluit	22 september 2008
	Participatie- en inspraakverordening	Verordening	22 september 2008
	Evaluatie Participatievisie	Raadsvoorstel	22 september 2008
	Collegeprogramma 2010-2014: Samen werken aan een toekomstgericht Zoetermeer	Collegeprogramma	2010
	Participatie- en inspraakverordening	Verordening	30 mei 2011
	Procesplan kadernota burgerparticipatie	Memo aan wethouder	13 juni 2012

Armoedenota

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Startnotitie Armoedenota	B&W-advies	9 november 2010
	Plan van Aanpak Armoedenota	Interne memo	Onbekend (eind 2010)
	Uitnodiging interne bijeenkomst Armoedenota	Uitnodiging aan ambtelijke organisatie	1 februari 2011
	Samen structureel sterker – Armoedenota Gemeente Zoetermeer 2011-2014	Beleidsnota	Juni 2011

Bezuinigingen

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Antwoorden fracties op vragen raads werkgroep Communicatie over participatie/ bezuinigingen	Interne notitie	26 oktober 2010
	Uitnodiging vormvrije avond	Uitnodiging aan raadsleden	17 november 2010
	Presentatie "Burgerparticipatie Bezuinigingen"	Presentatie	6 december 2010
	Plan van aanpak Burgerparticipatie Bezuinigingen	B&W-advies	14 december 2010

Presentatie "Burgerparticipatie Bezuinigingen"	Presentatie	23 december 2010
Oproep meedenken over anders doen (VVD, GroenLinks, D66 en Trots)	Motie	10 januari 2011
Plan van aanpak Burgerparticipatie Bezuinigingen	Raadsvoorstel	10 januari 2011
Besluitenlijst Werkgroep Communicatie	Besluitenlijst	12 januari 2011
Overzicht activiteiten Burgerparticipatie Bezuinigingen	Interne notitie	24 januari 2011
Stand van zaken Burgerparticipatie Bezuinigingen en Overzicht digitaal ingebrachte ideeën	Memo aan raad	28 januari 2011
Column Echte burgerparticipatie	Column wethouder	Februari 2011
Stand van zaken Burgerparticipatie Bezuinigingen en Overzicht ideeën naar bron	Memo aan raad	4 februari 2011
Stand van zaken Burgerparticipatie Bezuinigingen en Overzicht ideeën naar bron	Memo aan raad	11 februari 2011
Stand van zaken Burgerparticipatie Bezuinigingen en Overzicht nieuwe ideeën naar bron	Memo aan raad	17 februari 2011
Stand van zaken Burgerparticipatie Bezuinigingen en Overzicht nieuwe ideeën naar bron	Memo aan raad	24 februari 2011
Stand van zaken Burgerparticipatie en Bezuinigingen	Memo aan raad	18 maart 2011
Evaluatie digitaal deel participatietraject Bezuinigingen	Evaluatie	22 maart 2011
Conceptvoorstel communicatiemomenten Burgerparticipatie Bezuinigingen	Notitie	25 maart 2011
Tussenevaluatie communicatie Burgerparticipatie Bezuinigingen	Evaluatie	April 2011
Plan van Aanpak debatavond bezuinigingen 6 juni 2011	Plan van Aanpak	20 mei 2011
Presentatie Interne bijeenkomst over Bezuinigingen	Presentatie	24 en 26 mei 2011
Presentatie Debatavond Bezuinigingen	Presentatie	6 juni 2011
Presentatie "Samen kiezen en delen" – VNG-congres	Presentatie	7 juni 2011
Bijlage A Burgerparticipatievoorstellen bezuinigingen	Excel-overzicht	Onbekend
Tellingen burgerparticipatie	Excel-overzicht	Onbekend
Vervolg burgerparticipatie en uitvoering motie 53	Memo aan raad	17 juni 2011
Artikel "Wat te doen met 10 miljoen... minder?"	Persbericht	September 2011
Begrotingskrant "Wat doet de gemeente met 10 miljoen... minder?"	Persbericht	December 2011

Horeca Noord-Aa

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Stand van zaken Horeca ontwikkelingen Noord Aa	Memo aan raadsleden	7 maart 2011
	Nadere toelichting Horeca ontwikkelingen Noord Aa	Memo aan raadsleden	17 maart 2011
	Stand van zaken Horeca ontwikkelingen Noord Aa en afhandeling moties (inclusief advies Van der Feltz d.d. 13 april 2011)	Memo aan raadsleden	31 mei 2011
	Tijdslijn Horeca Noord Aa	Interne notitie	7 juli 2011
	Website informatie over Horeca Noord Aa	Artikel op website	29 juli 2011
	Uitkomsten onderzoek burgemeester Motie 31	Brief aan raadsleden	30 augustus 2011
	Website informatie over Horeca Noord Aa (incl. uitnodiging inspraak)	Artikel op website	Augustus 2011
	"Noord Aa: zó gaat de omgeving eruit zien"	Artikel op website	13 april 2012

Morapad

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Bestemmingsplan Rokkeveen	Brief aan bewoners	16 mei 2012
	Artikel "Symbolische eerste paal JOP Morapad"	Persbericht	21 mei 2012
	Informatiebrief JOP Morapad	Brief aan inwoners	Onbekend
	Rectificatie adres vergunningaanvraag	Brief aan bewoners	Onbekend
	Uitnodiging opening JOP in het Floriadepark	Uitnodiging aan bewoners	24 augustus 2012
	Rokkeveen-West Evaluatie Begeleidingscommissie	Evaluatie	Onbekend

Moskee Seghwaert

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Procesvoorstel samenwerking Spruitkoolakker Zoetermeer	B&W-advies	15 juni 2010
	Presentatie wijkontwikkelingsplan Seghwaert 5 september 2011	Uitnodiging aan bewoners	8 augustus 2011
	Communicatieplan Roggeakker	Plan van Aanpak	26 september 2011
	Ontwikkeling Roggeakker	Brief aan bewoners	4 oktober 2011
	Presentatie wijkontwikkelingsplan Seghwaert 6 oktober 2011	Uitnodiging aan bewoners	6 oktober 2011

Ontwikkeling Moskee aan de Roggeakker in Seghwaert	B&W-advies	11 oktober 2011
Bericht aan belangstellenden i.v.m. drukte bewonersavond	Brief aan bewoners	13 oktober 2011
Presentatie (en hand-outs) Bewonersavond Moskee Seghwaert	Presentatie	13 oktober 2011
Beantwoording aanvullende vragen LHN en TROTS inzake mogelijke bouw van een moskee aan de Roggeakker	Interne notitie	14 oktober 2011
Overzicht activiteiten moskee Roggeakker	Interne notitie	24 oktober 2011
Beantwoording petitie SIP en petitie Bewoners wijk Seghwaert i.v.m. de mogelijke ontwikkeling van een moskee aan de Roggeakker	B&W-advies	25 oktober 2011
Memo Moskee ten behoeve van raadsvergadering 7 november 2011	Memo aan raadsleden	4 november 2011
Motie SP inzake Moskee in Zoetermeer	Motie	7 november 2011
Motie D66 inzake Moskee in Zoetermeer	Motie	7 november 2011
Motie Leefbaar Zoetermeer inzake Moskee in Zoetermeer	Motie	7 november 2011
Antwoord op schriftelijke Kamervragen met kenmerk 2011Z20266 over de bouwplannen voor een megamoskee in Zoetermeer	Beantwoording Kamervragen	11 november 2011
Begeleidingscommissie Moskee	Brief aan bewoners	11 november 2011
Bewonersbrief begeleidingscommissie Moskee	Brief aan raadsleden	21 november 2011
Stand van zaken Moskee Roggeakker	Memo aan raadsleden	31 januari 2012
Communicatiestrategie Moskee	Memo	Februari 2012
Stand van zaken Moskee Roggeakker	Memo aan raadsleden	21 februari 2012
Stand van zaken Moskee Roggeakker	Memo aan raadsleden	11 april 2012
Advies klacht Roggeakker	B&W-advies	1 mei 2012
Het advies van de Commissie Bezwaar- en Beroepschriften inzake de omgevingsvergunning voor het bouwen van een islamitisch cultureel centrum/moskee	Memo aan raadsleden	7 juni 2012
Agenderingsverzoek Moskee Seghwaert PvdA	Agenderingsverzoek	18 juni 2012
Opschorting werkzaamheden Begeleidings Commissie Moskee Roggeakker (BCM)	Memo aan raadsleden	19 juni 2012
Beantwoording schriftelijke vragen D66 over het intrekken van de omgevingsvergunning moskee Roggeakker	B&W-voorstel	11 september 2012
Beantwoording aanvullende schriftelijke vragen intrekken omgevingsvergunning Moskee	B&W-voorstel	4 oktober 2012

Motie Zo Zoetermeer inzake Leiderschap Moskee	Motie	5 november 2012
Uitgangspunten moskee in oost-Zoetermeer	B&W-voorstel	18 december 2012

Stadsforum

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Koersdocument Stadsmuseum Plus – New Town	Raadsvoorstel	8 december 2008
	Plan van aanpak voor participatiebijeenkomst Stadsmuseum plus	Plan van aanpak	6 maart 2009
	Uitnodiging bijeenkomst dinsdag 17 maart 2009 (over Stadsmuseum Plus)	Uitnodiging aan inwoners	17 maart 2009
	Verslag bijeenkomst Stadsmuseum Plus	Interne notitie	17 maart 2009
	Varianten en kredietvotatie Stadsmuseum Plus; Stadsforum	Raadsvoorstel	6 juli 2009
	Presentatie Cocreatie – Vormvrije Avond Raad	Presentatie	2 november 2009
	Stemmen uit de Stad – Vormvrije Avond Raad	Film	2 november 2009
	Zoetermeer CS – Vormvrije Avond Raad	Film	2 november 2009
	Uitnodiging bijeenkomst CKC	Uitnodiging aan inwoners	29 januari 2010
	Kom en droom je stad – Open Space bijeenkomst	Uitnodiging	13 februari 2010
	Programmaboek Zoetermeer CS	Flyer	13 februari 2010
	Programmaboekje Stadsforum	Memo aan College	4 maart 2010
	Opzet Zoetermeer Draait Door	Plan van aanpak	18 september 2010
	Tekst Cocreatie	Nieuwsbrief Zoetermeer	13 december 2010
	Vragen Stadsforum commissie Samenleving 30/11/2010	Memo aan raad	20 januari 2011
	Stadsforum: procesvoorstel en kredietvotatie / integrale visie culturele voorzieningen	Raadsvoorstel	30 mei 2011
	Stadsforum: modulaire opbouw	Raadsvoorstel	13 februari 2012
	Architect Stadsforum	Memo aan raad	17 september 2012
	Uitnodiging ontbijtsessies Stadsforum	Uitnodiging aan ondernemers	17 september 2012
	Uitnodiging presentatie voorlopig ontwerp Stadsforum woensdag 14 november 2012	Uitnodiging aan inwoners	19 oktober 2012
	Verslag van de presentatie voorlopig ontwerp Stadsforum	Interne notitie	14 november 2012
	Reacties n.a.v. presentatie voorlopig ontwerp Stadsforum	Reactieformulieren	November 2012
	Presentatie Ontbijtsessie Stadsforum	Presentatie	12 december 2012

Wmo-beleidsplan

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Startnotitie Wmo beleidsplan 2012-2015 Zoetermeer	Startnotitie	November 2011
	Decentralisatie AWBZ	Memo aan raadsleden	December 2011
	Uitnodiging Wmo-bijeenkomsten	Uitnodiging aan bewoners	Januari 2012
	Transitie AWBZ Begeleiding naar WMO – Keuze en invoering 2013	Beleidsnota	17 april 2012
	Participatie bij de Keuzenota Awbz en Wmo beleidsplan	Interne notitie	7 december 2012

WOP's

#	Documentnaam	Versie	Datum
	Plan van aanpak WOP Meerzicht en Plan van aanpak WOP Buytenwegh	Brief	17 februari 2010
	Evaluatie bewonersavond in Dorp	Evaluatie	Onbekend (april 2012)
	Evaluatie bewonersavond in Driemanspolder	Evaluatie	Onbekend (april 2012)
	Communicatieplan WOP Driemanspolder - Dorp	Plan van Aanpak	Onbekend
	Communicatieplanning WOP Dorp-Driemanspolder	Planning	21 augustus 2012
	Participatie wijkontwikkelingsplannen Dorp, Driemanspolder en Rokkeveen	Interne notitie	Onbekend
	Communicatieplan WOP Rokkeveen	Plan van aanpak	Onbekend
	Communicatieplanning WOP Rokkeveen	Planning	23 oktober 2012
	Evaluatie bewonersavond in Rokkeveen	Evaluatie	Onbekend (oktober 2012)